

Paul-ηum Tuyuutai Rome-mağmiunun

¹ Paul-miñ savaktaaniñ Christ Jesus-ηum. Agaayyutim piksraqtaagigaana quliaqtuagitquplugu tusraayugaallautaq ² akiqsruutigikkaña inilğaan sivuniksriqirimigun. Taamna akiqsruun aglausimaruuq ipqitchuani makpiğaani. ³ Tusraayugaallautaq uqaqtuq Agaayyutim iğñinagun, Jesus Christ-kun atannaptigun. Piqutigiplugu iñukmiqnisaułha aniruq kiñuviağıplugu David-ηum, ⁴ aasiñ piqutigiplugu agaayyutmiqnisaułhalu. Agaayyutim anipkaqmagu ilaan tuqułhaniñ uqautinigai iñupayaat nalupqinaııkun Jesus Iğñigiñiplugu suli qaitchiñiplugu sanıiñi ilaanun. ⁵ Uumuuna Christ-kun Agaayyutim ihuaqqutigaana piksraqtaagipluna uqqiraqtautqupluna sivulliquplugich iñuich iluqaani nunami ukpiqsriıksraıatnun suli tupiksriıksraıatnun. Taamna savaagigiga Christ-mun. ⁶ Ilipsi ittuani Rome-mi tuqułkkaupmiusri pigitquplusri Jesus Christ-mun. ⁷ Aglaktuna uumiña tuyuqsriugamik iluqapsitñun Rome-mi ittuunan. Agaayyutim piqpapiplusri tuqułkkağigaasri ipqillusri iñugisrukhusri. Agaayyutimtuq Aapapta suli atannapta Jesus Christ qıñiqtıllanıağlisi ihuaqqutriğmiñik suli qaitchilusri qıñuiññamik.

Quyaliq

8 Sivulliuplugu quyyatigigiga Agaayyutiga Jesus Christ-kun pisigiplusri. Iñuich nanipayaaq nunami uqagigaat kamanaqtuaq ukpiqsriłiqsi. Taatnaqlugu quyagiga Agaayyun. 9 Agaayyun savautigiga iluqaaniñ uummatimniñ uqautigikapku tusraayugaallautaq iğñiñagun. Agaayyun ilisimaruq taiyuliğa ilipsitñik agaayupayaaqama. 10 Agaayuruña tikillañniagukłuña ilipsitñun. Atuummigisiruq Agaayyutim pitqukpaña. 11 Qiñiğullapiagipsi qaitchisukhusri irrutchim aatchuutaanik sanñiksritquplusri. 12 Itnaami, ikayuutiruksraurugut avatmun ukpiqsriłikun pigikkaptigun. Ukpiqsriłłapsi ikayuğisigaaña suli ukpiqsriłiğma ikayuğisipmigaasri. 13 Aniqatiumaan, ilisimatqugipsi uumiña. Iñugiaktuami aggiğumagaluağaqtuña ilipsitñun quliaqtuağukłuña, qiñitlasılıña ukpiqsriruanik sayyiqsilaaqtuanik suli killiqirauruanik annautrauruanik atrilugu surağaliğa atlani nunani, aglaan piñgitchaqtuña. 14 Savautiraksragigitka iluqaisa iñuich, ilisimaruatlu naluruatlu, puqiksuatlu puqiitchuatlu. 15 Taatnaqluña quliaqtuağisrullapiagiga tusraayugaallautaq ilipsitñun ittuanun Rome-mi.

Tusraayugaallautaq Sanñiqaqtuq

16 Nalupqisruutigingillapiagiga tusraayugaallautaq atakkii sanñigigaa Agaayyutim. Taavrumuuna sanñikun ilaan anniqsuğaa kisupayaaq ukpiqsriruaq [Christ-mik], sivulliuplugich Jew-ñuruat sulipsuuq Jew-ñungitchuat. 17 Taavruma tusraayugaallautam sagviğniğaa Agaayyutim nalaunnasripchaiha

iñun̄nik in̄miñi. Agaayyutim nalaunn̄asripchail̄ha iñun̄nik aullaḡniiruq suli isruk̄litchaaqhuni ukpiqsrīlikun, aglausimaruatun Agaayyutim makpiḡaan̄iñi, “Iñuk nalaunn̄asripkakkauruaq ukpiqsrīliḡmigun iñuugisiruq.”

Iluqatin̄ Iñuich Killuliqiraurut

¹⁸ Agaayyutim sagviḡñiḡaa qil̄an̄miñ qanuq ilaan anasrīñ̄nuqsaiñiāl̄ha iluqaanik pigiit̄chuanik suli nalaunn̄ait̄chuanik iñuich atukkan̄at̄nik. Iriḡaat il̄umutuuruuaq pigīil̄iqiḡmiktigun. ¹⁹ Tamanna il̄isimanaqtuaq Agaayyutikun nalunait̄kaluaqtuq iñun̄nun takku Agaayyutim il̄itchuḡipkaḡniḡaa il̄in̄it̄ñun. ²⁰ Taimak̄naqaḡa Agaayyutim iñiḡaluaqtit̄nagich supayaat iñuich kan̄iqsil̄gugaat Agaayyutim agaayyutaul̄ha suli qīñit̄laplugu san̄̄iqaqtilaḡa kamaḡaqtuamik isrūilaamik. Taat̄naqhutin̄ iñuich patchisiksraitchut. ²¹ Il̄isimagaluaql̄ugu Agaayyun kamagin̄it̄chaat unnīiñ quyanḡit̄chaat. Isrumāl̄hat atuḡumiñ̄aiqsuq suli isrumāḡich kan̄iqsit̄laiqhutin̄ taaqsisiniḡai. ²² Uqavigaaqhutin̄ isrumatun̄iḡutin̄ isrumatun̄ḡipiaqtut. ²³ Suksraaḡaat kamaḡāl̄ha Agaayyutim tuquyumiñ̄ait̄chuam, aasrīiñ sim̄m̄il̄iutigaat taamna kamaḡāliq put̄qataqhutin̄ atrīñun qīñ̄aliḡnun tuquyumiñ̄aqtuatun iñuktun tin̄miuratunlu niḡrutitunlu nimigīatunlu. ²⁴ Taamna pisigiplugu, Agaayyutim pilit̄kai iñuich killiqisul̄hatnun. Ilin̄ich killuqsaqtaurut malik̄ḡgich pigiit̄chuat kip̄iḡniuḡutitin̄ aasrīiñ atugaḡiplugich timigikkatin̄ kan̄̄unaqtuakun avat̄mun. ²⁵ Sim̄m̄il̄iutigaat Agaayyutim il̄umutuul̄ha sagluuqtuamun suli put̄qataḡvigiplugich

savautiplugillu sut iñuich iñiqtañich. Aglaan putqataǵviginǵıǵaat savautilugu Agaayyun iñiqsiruaq supayaanik, taamna Agaayyun quyagiraksraǵaluaqtıñ qañavak. Taatnatuq. ²⁶ Taatnaqñugich Agaayyutim iñuich pilitkai kanñunaqtuakun kimmutaatnun. Aǵnat simmiliutiplugu ılaqatigiñiq sayuñalıǵmun atuǵaǵıplugich timitıñ atlanun aǵnanun. ²⁷ Taatnatun añutit nutqautiplugu ılaqatıqalıq aǵnamik aglaan piqañuñiqsut atlanik añutinik. Añutit kanñunaqtuakun sayuñaqatiniktut atlanik añutinik, aasriiñ timigikkaǵmiktıgun akuqtuipmiñiqsut nalaullugu anasriñuqsautmik tamarrumuuna nalaunñaitchuakun savaaǵmiktıgun. ²⁸ Iñuich pigis-runǵiqmatruñ ılumutun ılitçuqsriñiksraq Agaayyutimik, Agaayyutim pilitkai qaayugñaqtuamun isrummatmun. Taatnaqhutıñ pigiñiqisruktut atuqtaksraǵıñısaǵmiknik. ²⁹ Imaukkaqsıñiqsut qanusripayaamik nalaunñaitchuamik, pigiñiqıǵıǵmıǵlu, kaviuǵutıǵıǵmıǵlu sulı uumiksriñıǵmıǵlu, piqañuñıǵmıǵlu, iñuaqtuñıǵmıǵlu, añuyalıǵmıǵlu, sagluuqtualıǵmıǵlu, sulı isrummatinikhutıñ pigiitchuakun avatmun. ³⁰ Sañurrutiniqsut nipliaplutıñ pigiitчуanik atlatıgun, uumigiliutiplugu Agaayyun, arǵuañaplutıñ, kamañasrugiplutıñ sulı uqavikhutıñ iñmiktıgun, pakikhutıñ savaaqalıksraǵmiktıgun pigiitчуamik, tupiksriñıǵıqhutıñ añayuqaamiknik, ³¹ kañiqsilǵuitlütıñ, tuniqsimatlaitlütıñ, ıluuqqutriñıǵıqhutıñ unniñ naglıksriñıǵıqhutıñ atlanik iñuñnik. ³² Agaayyutim nipliutiginıǵaa taatnatchich iñuich tuquruksrauniplugich. Iñuich

taamna ilisimagaluagaat aglaan sivutmuutinigaat pigiiḷiqiliq, sulipsuuq anjigniqsut nalaunniḷugich tamatkua pigiiḷiqiruat taatnatchisigun.

2

Agaayyutim Atanniqsuiḷha

¹ Tavrali ilvich, kisuugaluaguvich, patchisik-sraitcutin, atanniqsuqtauruatiin. Taatnamik atanniqsuqapkich atlat iñuich tuqqutak-sraguqtutin ilipnik, takku killiqipmiutin taipku-natitun. ² Agaayyutim atannigñiaḡai iluqañich killiqiruat, aasriñ ilisimagikput Agaayyutim atanniutaan nalaunḡaḷha. ³ Patchisigiraḡigisri kil-luliqiruat savaaqaḡaluḡḡapsi nalaunḡaitchuamik. Isrumavisi annakkisiñḷusri atanniutaaniñ Agaayyutim? ⁴ Agaayyutim iḡaqqutikkaḡasri suli anuqsrutiplusri, ilaan taqqigaluagaasri simmiquplugu iñuuniaḷiqsi aglaan suk-sraḡingitchiksi uuktuḡnaḡumiñaitchuaq iḡaqqutriḷha. Kañiqsiñḡitpalukkiksi, Agaayyutim iḡaqqutigaaasri simmiquplugich uummatigikkasri suli mumiquplusri iñuuniaḷapsitniñ. ⁵ Aglaan uummatisi siqquqtut iyagaqtun suli tig-gaḡarusri mumigunḡitḷusri. Taatnaqapsi anasriñḡuqsausriaksraḡsi aḡliḷaaḡiksi taivrumanu uvlumi Agaayyutim sagviqpagu qinnautni suli atanniqsuḡniaqpagich iñupayaat nalaunḡaḷḡmigun. ⁶ Agaayyutim aḷiḷigisigaa iñupayaaq savaañigun iñuuniaḷhani. ⁷ Iḷañich iñuich savaaqaqtuat nakuuruanik anuqsrukun piñḡaguktut kamanau-taanik kamakcutmiglu suli tuquyumiñaiḷḡmik. Agaayyutim qaitchigisigai isruitchuamik

iñuulig̃mik. ⁸ Aglaan atlat iñuich iñmiguaqtut ayaklugu malig̃utchiiksraqtiñ ilumutuuruamik. Taatnaqamiñ malikkaat nalaunñaitchuaq, aasriiñ Agaayyutim anasriñ̃nuqsag̃isigai qinnautmigun. ⁹ Ilaan sakiq̃niugt̃itkisigai nagliksaaqtillugich pig̃iiliq̃ruat, Jew-ñuññaisa Jew-ñuññaisalu. ¹⁰ Aglaan Agaayyutim qaitchig̃isigai kamanautmiglu, kamak̃kutmiglu suli q̃iñuiñ̃ñamik tamatkua savaaqaqtuat nakuuruamik, Jew-ñuruanun sivulliulugu Jew-ñuñg̃itchuanunlu. ¹¹ Uvvatakku Agaayyutim atanniq̃suğ̃isigai iñuich atisrĩlugich.

¹² Iñuich malig̃utaksraqaqtuat Agaayyutim qaisañanik Moses-mun suli iñuich taavrumiña malig̃utaksraqaḡitchuat iluq̃atiñ atirut killuqs̃aqamiñ. Tamatkua malig̃utaksraqaḡitchuat killiq̃irauplutiñ̃ piyaq̃quḡ̃niaqtut. Taatnatuntuuq, tamatkua malig̃utaksraqaqtuat killiq̃irauplutiñ̃ atanniq̃suikkauniaqtut taavrumuuna malig̃utaksrakun. ¹³ Agaayyutim iñuich nalaunñasripchanḡanḡitchai tusraakamitruñ̃ malig̃utaksraq̃ tupig̃igaluḡ̃nagu. Agaayyutim nalaunñasripchaḡaḡigai iñmiñi kisañanik tupiksripmata malig̃utaksram nipliutaanik.

¹⁴ Jew-ñuñg̃itchuat piq̃anḡitchuat Agaayyutim malig̃utaksraiñ̃ik tupig̃ipmatruñ̃ tillisaa malig̃utaksram nalupq̃inaiyaḡ̃aa malig̃utaksraq̃aḡ̃at isrummatmikni. Taamna ilumutuuruq malig̃utaksraqaḡ̃itchaluaqhutiñ̃ aglausimaruamik. ¹⁵ Qiñiq̃titaḡ̃ipmigaat kañiq̃sisilaq̃tiñ malig̃utaksram tillisaanik il̃itchuḡ̃ipkairuamik qauḡ̃rimmaḡ̃iutillaḡ̃mikni nalaunñaruamik nalaunñaitchuamiglu. Ilaatni isrummataata

patchitchigägigaich suli ilaatni ilisimaraqtut patchisaungĩññiplutin. ¹⁶ Iluqatin nalunaqtuanich iñuich sagvikkauniaqtut taivrumani uvlumi Agaayyutim atanniqsuaqsikpagich iñupayaat Christ Jesus-kun. Taapkua ilagigaich tusraayugallautam quliaqtuağikkagma.

Jew-ñuruatlu Maligutaksraġlu

¹⁷ Qanuġmi ilvich? Ilvich Jew-ñuniraqtutin, tunñaplutin maligutaksramun Moses-ñum aglagikkaña suli uqavikhutin qaninniplitin Agaayyutmi ¹⁸ suli ilisimaniplugu Agaayyutim pisulha suli ilitchuġiniplugu nakuuniqsrauruaq takku ilisaqsimaplutin maligutaksramik. ¹⁹ Nalupqisunġipiaqtusri sivulliqsiksrauniplusri qiñitlaitchuani suli qaumaksrauniplusri tamatkunani ittuani taagmi. ²⁰ Isrumaraqtutin alġaqsrułhiñauplugich kinnanaruat iñuich suli ilisautilugich tamatkua naluruat. Taatnaqhusri, piqaqapsi maligutaksramik, isrumaraqtusri ilisimaniplugu supayaaq suli piqaġniplusri iluqaanik ilumutuuruamik. ²¹ Ilisautiriraqtusri atlanik iñuñnik. Suvaatami ilisautriñġitpisi ilipsitñik? Uqautiraġigisi atlat tigliktuqunġitlugich. Suvaatami tigligaqpsisi? ²² Nipligaqtusri atlat sayuñatqunġitlugich, aglaan ilipsi atugaqpsisi taatnatun? Ilipsi uumiksriplusri aanguanik, aglaan tigligaqpsisi agaayyuvinitñiñ? ²³ Uqavikkaluaqtusri piqaġniplusri Agaayyutim maligutaksrañanik, aglaan kamagitlaitchiksi Agaayyun navikapsiuñ maligutaksraña. ²⁴ Aglausimaruq Agaayyutim makpiġaanjiñi itna,

“Jew-ᵈungitchuat uqamaqᵈuutigigaat Agaayyutim atqa pisigiplusri Jew-ᵈuruasri.”

²⁵ Jew-ᵈuruani nalunaitmiutchiqsimalipsi ikayuutigigaasri tupigigupsiuᵈ Agaayyutim maligutaksraᵈa. Aglaan tupigingitchupsiuᵈ Agaayyutim maligutaksraᵈa atrinurusri Jew-ᵈungitchuatun, iᵈnuktitudun nalunaitmiutchiqsimaitchuatitun.

²⁶ Jew-ᵈungitchuat nalunaitmiutchiqsimaitchuat atuigumiᵈ maligutaksram atuqukkananiᵈ atrinurut iᵈnuktitudun nalunaitmiutchiqsimaruatitun.

²⁷ Taatnamik iᵈnuich nalunaitmiutchiqsimaiᵈlaaᵈ timimiktigun aglaan tupiksriᵈruat maligutaksramik patchisiqutiniagaasri killiqirauniᵈplusri nalunaitmiutchiqsimaruani. Iᵈlipsi Jew-

ᵈuruani piqagaᵈluaqtusri aglausimaruamik maligutaksramik aglaan navguᵈagaᵈgigaasri. ²⁸ Iᵈnuk Jew-ᵈungitchuq pisigiplugu nalunaitmiutaqᵈaᵈa timimigun. Iᵈnuk animakami Jew-ᵈupluni suli malihhiᵈnaqami Jew-ᵈuruat pilᵈgusriᵈitᵈnik ilagitlaitchaa Agaayyutim iᵈnuksractaᵈagmiᵈn.

²⁹ Aglaan iᵈnuk Jew-ᵈupiaqtuq kamaksritᵈaturuaq Agaayyutmik ataramik. Jew-ᵈupiaqtuaq iᵈnuuruq nalaunᵈaruakun sivuᵈaani Agaayyutim. Taatnasriᵈ iᵈnuk nalunaitmiutaqᵈagniqsuq uummatmiᵈni savaagikkanagun Iᵈpqitchuam Irrutchim. Aglausimaruac maligutaksraq savalguitchuq taatnatchimik. Taatnasriᵈ iᵈnuk quyyasriᵈriaqᵈisiruq Agaayyutmiᵈn, iᵈnungilaaniᵈ.

3

¹ Jew-ᵈuruatmi piqᵈagniqpat sumik atlat

iñuich pigingisañatnik? Anniqsugiaqaqpat
 nalunaitmiutchiñigmiktigun? ² Aa, Jew-ñuruat
 atqunaq piqaqtut. Sivulligmi, Agaayyutim
 qaitchiñigai Jew-ñuruat uqaligmiñik Moses-kun.
³ Iłumutuuruq ilañich Jew-ñuruat tuniqsimangilhat
 Agaayyutmun. Jew-ñuruat tuniqsimailhata
 nutqaqtitkisivaun, Agaayyutim tuniqsimalha?
⁴ Qañaa! Agaayyun sagluyumiñaitchuq iñupayaat
 ukpiqnangitchaluaqtitlugich. Aglausimaruq
 Agaayyutim Makpiğaanani,
 “Agaayyun, nalaunñasuurutinli uqaligikkapkun.

Akimayumuutinli iñuichunniñ uqagaluaqmata
 nalaunñaniñiñiplutin.” *Psalm 51:4*

⁵ Ilañich iñuich killukun uqaguurut itna, Uvagut
 killuqsagupta qiniqtinniagivut iñuich Agaayyutim
 nalaunñahanik, uqaqhutin killiqiruni nakuu-
 niplugu. Tarrasuli, uqaginaqpsiuñ Agaayyun
 nalaunñangiñiñilugu anasriññuqsaqamisigut
 pisigilugich killuqsautisi? ⁶ Qañaa! Agaayyun
 nalaunñangiñiñiqpan, qanuqhuni atanni-
 sulhiñauvagich nunam iñui? ⁷ Killiqiğima
 sagviqpagu Agaayyutim nalaunñalha sul-
 nangaqtillugu, suvaatami atannikkauniqpik liilaa
 uvaña killuliqiruaq? ⁸ Taamna ilumutuuniqpan,
 Killuliqita iñunñun nangapsaaqulugu Agaayyun.
 Iłisautringitchuña taatnatchiñik saglunik, aglaan
 ilañisa iñuich pasirağigaatigut ilisautriñipluta
 taatnatchiñik. Agaayyutimli nalaunñaruakun
 anasriññuqsagñiağai tamatkua iñuich.

Iluqatin Iñuich Nalaunñaruañitchuaq

⁹ Taatnaqhuta uvagut ihuatlukpisa Jew-
 ñungitchuaniñ? Qañaa! Uqaaniktugut iñupayaat

Jew-ᵇugaluagumij Jew-ᵇungitchaluagumij
 analatiqalhat killuqsautmun. ¹⁰ Agaayyutim

Makpiḡaanani aglausimaruq,
 “Iñuitchuq nalaunḡaruamik, atautchimikunniñ
 nunam iñupayaanani.

¹¹ Iñuitchuq atautchimikunniñ
 kanjicsimaruamik.

Iñuitchuq pakkiagaqtuamik Agaayyutmik.

¹² Iluḡatiḡ tunutkaat Agaayyun,
 iluḡatiḡ tammaqhutiḡ killuqsautmi.

Nalliat savaaḡanḡitchuq nakuuruamik,
 atautchimikunniñ. *Psalm 14:1-3; 53:1-3;*
Ecclesiastes 7:20

¹³ Iggianich atriqagtut anḡmaruanik iluviḡnik.
 Atuḡaat uḡatiḡ uḡaḡhutiḡ sagluuqtuanik,
Psalm 5:9

uḡaḡhinich atriqaḡhutiḡ nimigiam tuḡunanḡatun,
Psalm 140:3

¹⁴ ḡaniḡich immaukkaḡhutiḡ uḡapiluutiniḡ
 uḡamaḡluutiniglu, *Psalm 10:7*

¹⁵ ataramik tuḡḡutchiñhiñaanuḡlutiḡ iñuḡnik,

¹⁶ napmun aullaḡamiḡ piyaḡḡuiñiaḡhutiḡ
 iñuḡnik
 suli sakiḡniuḡtitchiḡlutiḡ.

¹⁷ Ilitchuḡinḡitchaat ḡanuḡ iñuuniaḡksraqtiḡ
 ḡiñuiññakun. *Isaiah 59:7-8*

¹⁸ Piitchuḡ taluḡsriḡigmiḡ Agaayyutmik
 iluḡanḡitñi.” *Psalm 36:1*

¹⁹ Pakmapak ilisimagivut una, Agaayyu-
 tim maliḡutaksraḡa ḡaisaḡa Moses-mun
 anḡlatchiruḡ iñuḡnik aatchuusriagaqtuanik
 taavrumiḡa maliḡutaksramik. Tarra kiñapayaaḡ
 patchisiksraḡagumiñaitchuḡ tupinginḡiḡmigun

maligutaksramik, ilipsiunniñ. Aa, Agaayyutim patchisiqutigisigaa iñupayaaq nunami atanniglugu. ²⁰ Taatnamik kiñaunniñ nalaunnasriyumiñaitchuq Agaayyutmi maligutchiñhiñakigmigun maligutaksram atuqukkananik, atakkii maligutaksram qiñiqtilhiñagagigaatigut qanutun killuqsaqtilaaptiknik.

Qanuq Agaayyutmun Iñuich Nalaunnasripchathat

²¹ Aglaan pakma Agaayyutim sagvigñigaa qanuq iñuich nalaunnasripkaqtilaaña inmiñi, piqutiginaiglugu maligutaksraq. Agaayyutim uqautigigaa inilgaanomma aglausimaruakun maligutaksrakun sulii sivuniksriqiritigun. ²² Agaayyutim iñuich nalaunnasripkağniğai inmiñi ukpiqsrihatigun Jesus Christ-mik. Taamna ilumutuuruq iluqaitñi tunjaviaqquani Jesus Christ-mik kisianik. Iluqatin iñuich atirut: ²³ atakkii iñupayaat killuqsagñiqsut, aasriiñ ayuqlugu Agaayyutim kamanautaa. ²⁴ Aglaan Agaayyutim iñuich nalaunnasripchagagigai inmiñi ihuaqqutrihigmigun aatchuutauplugu. Nalaunnasripchagai Jesus Christ-kun tasuqamigich killuqsautmiñ. ²⁵ Tarra Agaayyutim qaitchaa igñiñi tuqqutquplugu aasriiñ maqipkaqlugu auna akiliqsaqlugich killuqsautipayaanich iluqaisa ukpiqsriuat. Taamna piñigaa qiñiqtitichuklugu nalaunnaruakhi natqigutrihigmigun killuqsautipayaanik, taputiplugich killuqsautinjitnik iñuich iñuuruat inilgaan Christ tuqunaiñnaan. Agaayyutim anuqsrupluni anasriñnuqsangitchai pisigiplugich killuqsautinich. ²⁶ Taavrumuuna Agaayyutim sagvigñigaa pakmapak nalaunnatilaani sulii

nalaunnasripchaisilaani iñupayaanik ukpiqsriruanik Jesus-mik.

²⁷ Taatniinniqman, uqavigaağutiksraipiaqtugut. Suvaata? Takku nalaunnasriyumiñaitchugut Agaayyutmi tupigiguptigu maligutaksraña, aglaan nalaunnasriraqtugut ilaani ukpigiguptigu Christ.

Ukpiqsriñhum nutqaqtitkaa iluqaan uqaviñiq. ²⁸ Takku ilisimarugut iñuk

nalaunnasripchakkautilaanjanik Agaayyutmi ukpiqsriñkun Jesus Christ-mun, maligutchiñiqmiguungitchuaq maligutaksramik.

²⁹ Uvva Agaayyun Jew-ñuruat kisimiñ Agaayyutigivatruñ? Agaayyutiginğitmivatruñ Jew-ñungitchuat? İlumun ilaa Agaayyutigipmigaat Jew-ñungitchuat.

³⁰ Agaayyutiqalhiñaqtuq atautchimik. Agaayyutim iñupayaat nalaunnasripkağisigai ilaani pisiğilugu ukpiqsriñhat, Jew-ñuruat nalunaitmiutchiplutin suli Jew-ñungitchuat nalunaitmiutchiñğitlutin.

³¹ Uvvami suksraungigñiaqpisigu maligutaksraña Agaayyutim malikkaptigu ukpiqsriñikuagıaq? Qaḇaa! Ukpiqsriñhum ilumun atuumapkaqtağaa maligutaksram atuqukkaña.

4

Abraham-ñum Atrikusrautałha

¹ Abraham, sivulliuruuq Jew-ñuruapayaanun, urrakusrautigilakput iñunmun ukpiqsriñğimigun nalaunnasripkakkauruamun Agaayyutmi.

² Nalaunnasripkağniğumi Agaayyutmi savaağmigun tarra uqavigaağutiksraqağayaqtuq, aglaan uqavitłaitchuq sivuğaaani Agaayyutim.

³ Agaayyutim makpiğaanıñi aglausimaruq,

“Abraham ukpiqsriuruq Agaayyutmik aasrii Agaayyutim akuqtuḡaa piqutigiplugu ukpiqsriḡha nalaunnasripkakkaupluni.”⁴ Iñuk savakami akiliusiaqḡaqtuq. Akiliusiaḡa aatchuutaungitchuq aglaan akilikkauraqtuq savaaḡmigun.⁵ Iñuk nalaunnasritḡaitchuq Agaayyutmi savaallautḡmigun, aglaan iñuk ukpiqsrigumi Agaayyutmik nalaunnasripkairuamik agaayyutailaamik iḡmiñi. Agaayyutim akuqtuḡaḡigaa taavruma ukpiqsriḡha aasrii nalaunnasripkaḡlugu.⁶ David-ḡum uqautigipmiñiḡaa iñuk ilumun quvianamiuniplugu Agaayyutim nalaunnasripkaḡmagu savaallautḡmiguungitchuaq. Itnaḡniqsuq,

⁷ “Quvianamiurut tamatkua
nalaunnairrutinich Agaayyutim natqigutip-
magich
suli killuqsautinich matupmagich.

⁸ Quvianamiuruq iñuk
atangum isrummatiginḡisaḡa killuutiḡaḡlugu.”

Psalm 32:1-2

⁹ Taamna quvianamiuliq itpa kisiitñun tamatkununa nalunaitmiutchiqsimaruanun? Naagga! Itmiuq tamatkununa nalunaitmiutchiqsimailaanun. Uqautigianikkikput Abraham-mun ukpiqsriñiplugu Agaayyutmik, aasriiñ piqutigiplugu ukpiqsriḡha Agaayyutim akuqtuḡniplugu nalaunnasripkakkaupluni.

¹⁰ Agaayyutim akuqtuḡniqpauḡ Abraham sivuagun naaga aquagun nalunaitmiutchiḡhan? Agaayyutim akuqtuḡniḡaa Abraham sivuagun nalunaitmiutchikkaunḡaiñḡaan timimiñi.

¹¹ Abraham nalunaitmiutchikkauniqsuq aquvatigun. Nalunaitmiutchiḡha ilitchuqqutauniqsuq

Agaayyutmun nalaunnasripkakkaujaniktilaanja pisigiplugu ukpiqsriĭha. Taatnaqĭlugu Abraham aapagigaat iluqatin iñuich ukpiqsriuat nalunaitmiutaiññaġminj suli akuqtukkauruat nalaunnasripkakkauplutinj Agaayyutmi. ¹² Abraham aapagipmigaat tamatkua nalunaitmiutchiqsimaruat. Iluqaġminj nalunaitmiutchiqsimaruat timiĭhiñamiktigun kiñuviaġinġitchai Abraham-ŋum, aglaan kisiisa tamatkua ilaan kiñuviaġigai tunŋaruat Agaayyutmik atriplugu aapagikkavut Abraham nalunaitmiutchiġaluaqani.

Agaayyutim Akiqsruutaa Akuqtukkauruq Ukpiqsriĭkun

¹³ Abraham kiñuviaġikkanilu akuqtuirut akiqsruutmik paitchaktaaqtilaaksrajanik nunamik. Aglaan akuqtunġitchaa taamna akiqsruun pisigiplugu tupiksriĭi maligutaksrajanik Moses-ŋum aglaaġikkanjanik, aglaan akuqtuġaa akiqsruun Agaayyutim nalaunnasripchaqmagu pisigiplugu ukpiqsriĭi. ¹⁴ Uvvaami iñuich akuqtuitĭlaniqpata Agaayyutim akiqsruutaanik maliguaġigimiktigun atuqukkanjat maligutaksram, tarra ukpiqsriĭiq suutnaunayaiññiqsuq aasriiñ Agaayyutim akiqsruutaa suutnaunġilluni. ¹⁵ Maligutaksram itqaqtitkaa Agaayyutim anasriiñjuqsaguutilaanja iñuñnik tupiksritĭaitchuanik maligutaksrapayaamik. Takku iñuich maligutaksraitñaminj tupiksriiñġirrutiksramik piitchut.

¹⁶ Taatnaqhutin iñuich akuqtuġaġigigaat Agaayyutim akiqsruutaa ukpiġutiqaqaminj, aasriiñ taamna akiqsruun ilaan aatchuutigigaa

akiilluni ihuaqqutriligmigun. Agaayyutim
 akiqsruutaa akiitñami, iluqagmin qitungagikkañat
 Abraham-ñum akuqtulhiñaugaat. Akiqsruun
 taamna ingiññiqsuq kisiitñun Jew-ñuruanun
 maligaqtuat maliğutaksramik. Itmiuq
 atlapayaanun ukpiğutiqaqtuanun Abraham-
 tun. Ilaa aapagigikput. ¹⁷ Aglaksimathatun
 Agaayyutim Makpiğaanani, “Aapağutitkikiñ
 iñugiaktuanun iñunñun.” Abraham ukpiğigaa
 Agaayyun iñuupchaitlaruaq tuqunaruanik suli
 taiyuiruaq sunik ingitchuanik ilipkağugich.
¹⁸ Abraham ukpiqsriruq niğugaaqahuni
 niğunağumiñaitchaluññaan aapagiliuti-
 nayağniługu iñugiaktuanun iñunñun, takku
 niplusriaqahuni, “Kiñuviatin iñugiaksigisirut.”
¹⁹ Abraham-ñum ukpiqsriħa Agaayyutmik
 sayaiqsinginiññiqsuq isrumagaluanñağmi timini
 tuquniplugu, takku tallimakipiaguyasripluni aasri-
 isuli ağnaat Sarah qitungitlaitłuni. ²⁰ Ukpiqsriħan
 uniñğiniññigaa. Ilaan arguaqtungiññigaa
 Agaayyutim akiqsruutaa. Ukpiqsriħa sayak-
 tusriłağniqsuq, aasriiñ nangaqlugu Agaayyun.
²¹ Nalupqigingiłlapiagñigaa Agaayyutmun
 atuumapkağniaqtilaanja akiqsruusriagikkani.
²² Taatnaqhuni Agaayyutim akuqtuğniğaa
 Abraham nalaunñasripkakkauplugu inmiñi
 pisigiplugu ukpiqsriħa. ²³ Aglaan tamatkua
 uqałhich Agaayyutim Makpiğaanani Abraham
 nalaunñasripkakkauniplugu ukpiqsriħagun
 aglakkaungiññiqsut kisanik piqutigiplugu Abra-
 ham. ²⁴ Tamatkua uqałhich aglakkaupmiñiqsut
 uvaptiknun. Agaayyutim akuqtuqmigaatigut

nalaunn̄asripkakkaupluta ukpiqsriḷiptigun. Ukpigigikput Agaayyun anjpkairuaq Jesus-mik Atannaptiknik tuquḷigmiñiñ. ²⁵ Jesus tuqukami akiligñigai navguiḷiqput aasriiñ anjpkakkaukami tuquḷigmiñ nalaunn̄asripkaḡniḡaatigut Agaayyutmi.

5

Qiñuiḡutikkauḷiq Agaayyutmi

¹ Taatnamik nalaunn̄asripkakkaupluta Agaayyutmi ukpiqsriḷiptigun qiñuiḡutikkaurugut Agaayyutm̄un atannaptigun Jesus Christ. ² Ilaan an̄maḡniḡaa utlautiḷiksraqput Agaayyutm̄un aasriiñ pakma ḷitchuqsriḷuta iḷuaqutaanik. Quviasrukḡhuta quyagikput Agaayyun ḷialiutiḷiksraqput kamanautaani ḷiaatnigun. ³ Uvvasuliuna, quviasruutigipmigikput sakiqniuiḡiptigun, ḷiḷisimaplugu sakiqniuḡutit anuqsrusripkaḡhuta. ⁴ Anuqsruḷiq tikiutruruq Agaayyutim iḷuaksriḷhanik, aasriiñ ḷiaan iḷuagigumisigut niḡiugaqaqtugut. ⁵ Aasriiñ niḡiukkam qapiqtaqtinnianḡitchaatigut, takku Agaayyutim aatchuḡaatigut Ipqitchuaq Irrutchimik, aasriiñ taavrumuuna qiñiqtitkaatigut qanutun piqpagillapiaqtilaaptiknik.

⁶ Uvaptiknik ikayuḡumiñaiapiaqtitluta piviksraq nalautitman Christ tuqqutigai agaayyutailaani.

⁷ Nallipsaunniiñ tuqqutisun̄nianḡitchaa anniqsuqsaḡlugu atla iñuk. ḷiaatnisamma iñuum tuqqutinayaḡaluaqpalkkaa nakuuruuq iñuk, ⁸ aglaan Christ tuqqutigaatigut killuliqiraupkaḡhuta. Taavrumuuna Agaayyutim qiñiqtitkaa piqpaksrillapiaḷi uvaptiknik.

9 Nalaunn̄asripkakkaurugut Agaayyutmi augikkaŋagun Christ-ŋum tuqqutaupman. Taatnaqhuta nalupqisunġipiaqtugut Christmun annautiniaqtilaaptiknik Agaayyutim qinnautaaniñ uvlumi atanniḡviŋmi. 10 Uumigiraupkaqhuta Agaayyutmi ilaan qiñuiġutigaatigut in̄miñi tuqqutaulhagun iḡñiḡmi. Pakma Agaayyutim ilauraaḡiliutipmatigut nalupqinaitchuamik annautigisigaatigut iḡñiḡmi iñuulhagun. 11 Uvvasuliuna, pakma quviasruutigillapiaḡikput Agaayyun atannaptigun Jesus Christ qiñuiġutriruakun uvaptiknik Agaayyutmun.

Adam-lu Christ-lu

12 Killuqsauñ tikiuaniqsuq iñupayaanun takku iñuqqaq Adam killuqsauñ suli pisigiplugu killuqsautaa tuquliq tikiuapmipluni iñupayaanun. Iluqatin̄ iñuich tuquruk-sraguñiqsut takku iluqani iñuk killuutiniktuq. 13 Iñupayaat iñuuruat killuqsauñiqsut Moses-ŋum akuqtun̄aiññaanunniñ maliḡutaksramik Agaayyutmiñ. Aglaan Agaayyutim iñuich patchisauniñgitchai killuqsautikun takku piqanġitlutin̄suli Agaayyutim maliḡutaksraŋanik. 14 Adam tuquniqsuq tupiksriñġitluni Agaayyutim tillisaanik. Iñupayaaq Adam-miñaglaan Moses-mun tuquruksrauniqsuq. Aglaan tuquruksrauruttuq killuqsanġitchaluan̄ŋaġmin̄ taatnatun Adam tupiksriñġitmatun. Adam atriqan̄iqsuq Christmik agġiqsuksraurumik sivuniksrami. [Aglaan Adam tuquġimik pipkaipman Christ iñuuliqaqtitchiruq.] 15 Aglaan Agaayyutim akiilaq aatchuutaa atriqanġitchuq Adam navguiñhatun.

Iluqatin̄ iñuich tuqurut pisigiplugu atautchim iñuum navguiłhagun. Aglaan Agaayyutim akiilaaq aatchuutaa iluaqutaagun atautchim iñuum Jesus Christ-ñum kamanatluktuan̄uruq [navguiłhaniñ iñuum Adam]. ¹⁶ Agaayyutim akiilaaq aatchuutaa atlauruq atautchim iñuum killuqsautaniñ. Takku aquagun atautchim killuqsautaan tikiumaruq atanniqsuiłiq iluqaitñun tuqqutaksraguñniplugich. Aglaan aquatigun kisiññaitchuat killuqsautit tikiumaruq Agaayyutim akiilaaq aatchuutaa iluqaitñun nalaun̄asipkañniplugich. ¹⁷ Atausriq iñuk killuqsagñiqsuq aasriñ piqutigiplugu ilaan navguiłha tuqułiq umialiktun aňalatchiaqsiruq iluqaitñik iñun̄nik. Aglaan qanutun kamanatluktigiva savaaqal̄ha atautchim iñuum Jesus Christ! Iluqatin̄ iñuich Agaayyutim nalaun̄asripkakan̄i iñmiñi kamañtuakun iluaqqutriłiḡmigon aňalatchigisirut umialiktun iñuuniałiḡmikni uumuuna Jesus Christ.

¹⁸ Tarraami, piqutigiplugu atautchim iñuum navguiłha Agaayyutim tuqqutaksraguñniłgai iñupayaat. Taatnatuntuuq piqutigiplugu atautchim iñuum nalaun̄aruam savaañ Agaayyutim qaiññiłgaik natqigutriłiḡlu killuqsautinik iñuuliłgu iñupayaanun [ukpiqsriruanun]. ¹⁹ Atausriq iñuk tupiksriñgitłuni Agaayyutmik, taatnaqhutin̄ iñupayaat killuliqiriłguqtut. Aglaan atautchim iñuum tupigiplugu Agaayyun, taatnaqhutin̄ iñupayaat nalaun̄asripkakkauğisirut.

²⁰ Agaayyutim qaitchiñiłgaa maliḡutaksraña Moses-kun. Taavrumuuna iñuich ilitchuğirağigaat qanutun killuqsautilaactin̄ navguiłiḡmiktigun Agaayyutim maliḡutaksraña. Aglaan killuqsauñ

iñugiaksitmukman Agaayyutim iħuaqqutaa
 iñugiaksitmutluktug. ²¹ Tarrali killuqsauñ
 añalatchipluni tuqułkun, aglaan Agaayyutim
 iħuaqqutaa añalatchiruq nalaunñarualıkun tikiutiluta
 iñuuligmun Jesus Christ-kun atannaptigun.

6

Tuquñaruag Killuqsautmun Aglaan Iñuupluni Christ-kun

¹ Taamna taatniitman, killuliqituiñaqtuksrauvisa
 qıñıqtıtıchağlugu qanutun Agaayyun
 iħuaqqutriħıqıqtılaañ? ² Qañaa! Ukpıqsrıgupta
 Christ-mik tuquñarugut killugmun. Qanuğuta
 iñuuniaqtuiñağısıñıqıpsa killukun? ³ Puuyugniqıpsı,
 iluqapta paptakkaukapta Christ Jesus-ñum
 atqagun pıqasrıutırugut ilaan tuqułhanun.
⁴ Taatnaqhuta paptakkaukapta iluvıqataurugut
 Christ-mi aasrıi pıqasrıutıpluta tuqułhanun.
 Aasrıiñ Christ-tun añıpkakkauruatun tuquñaruaniñ
 kamanautıqaqhuni saññıagun Aapauruam,
 uvaguttuug akuqtıurugut nutauruamik
 iñuulıgmik iñuuruksrauıpluta taavrumuuna.

⁵ Takku pıqasrıutıpluta Christ-ñum
 tuqułhanun paptakkaukapta, taatnatun
 pıqasrıutıgıspımiugut añıpkakkaułhani iñuuniağuta.
⁶ İlisımagıkput una, Christ kikiaktuutrıkkauıman
 iñuulıgruıaqput kikiaktuutrauqataurut ilaani,
 saññıa killuqsautım pıyaqququıplugu,
 savaktaagrıutqunğıguta killugmun. ⁷ Kıñapayaaq
 tuquruag añalatingıguuruq killuqsautmun.

⁸ Ukpıgıgıkput tuquqataukapta Christ-mi
 iñuuqataugısıñıpluta ilaani. ⁹ İlisımagıkput Christ

anipkakkauruaq tuqunaruaniñ tuqqutqikku-miñaiplaha. Tuqułhum analatlaiğniğaa. ¹⁰ Christ tuqukami tuquniqsuq atausriğmiaqhuni akiiliskugugu sanña killuqsautim. Pakma iñuuruq, iñuutuiñaqhuni Agaayyutmun. ¹¹ Ilipsiiasriiñ isrummatigiruksraurusri ilipsitñik tuqunaruatun ililusri sanñianun killuqsautim aasriiñ iñuulusri Agaayyutmun uumuuna Christ Jesus-kun.

¹² Taatnağusri killuqsautmun analatitnagich timigikkasi maani nunami. Analatitnagu pisugruałipsitñun. ¹³ Atusrunagich sulliñgi timigikkapsi savaktillugich nalaunñaitchuamik. Aglaan qaitchisitchi ilipsitñik Agaayyutmun iñuktitun anipkakkauruatun tuqunaruaniñ suli pakma iñuuruatun Christ-mi. Analatitchigin sulliñgi timipsi Agaayyutmun, aasriiñ atugumasri nalaunñaruamik. ¹⁴ Killuqsautim analatlaiğniğasri takku iñuunğitchusri tupiksriłipsigun maligutaksramik aglaan iñuurusri Agaayyutim iħaqqutaagun.

Savaktaağruulha Nalaunñaruatigmun

¹⁵ Qanuğisiñiqpisa? Pakma iñuunğiqsugut tupiksriłiptigun maligutaksranik Moses-ñum qaisanik aglaan iñuurugut iħaqqutaagun Agaayyutim. Taamna pisigiplugu killuqsauraaqtuksrauvisa? Qañaa! Killuqsaaqtuksrauyminiñaitchugut.

¹⁶ Ilumun ilisimagiksi una, qaitñapsi ilipsitñik kisumun savaktaağruguqtusri taavrumuñ. Tupigiraksrağagigiksi taamna iñuk suli ataniğigiksi. Tupiksriłipsi killuqsautmik tuqupkağisigaasri. Aglaan tupigikapsiuñ Agaayyun ilaan nalaunñasripchagagigaasri inmiñi. ¹⁷ Qañiqsuami

savaktaagrugikkañasri killuqsautim, killuǵmik aňalatiqaqhusri. Aglaan quyanaqtuq Agaayyun, pillapiaqhusri tupigigisri ilisauttutauruat ilipsitñun. ¹⁸ Aasriiñ annaktitaunjanikhusri killuqsautmiñ savaktaagruguqtusri pakma nalaunñaruahǵmun. ¹⁹ Uqautigigiga savaktaagruuliq uqaǵiǵnik kanjisiñaqtuaniq takku kanjicsimmaǵiksitquplusri. Qaanjisuami qaisimapmatun ilipsitñik savaktaagrugipkaqhusri killuqsautmun suli killuliqihǵmun, taatnatuntuuq pakma qaitchuksraurusri ilipsitñik savaktaagrugipkaǵusri iñuuniaǵiǵmun nalaunñaruahikun iluqnauqhusri Agaayyutmun. ²⁰ Qaanjisuami savaktaagruunñapsi killuqsautmun iñuuniatlaitchusri nalaunñaruahikun. ²¹ Savaaqaqtusri pigiitчуanik aasriiñ taatnatchim iñuutchim pakma kanñugilikcapsi anniqsunǵitchaasri aglaan tikiutriraqtuq tuquhǵmik. ²² Aglaan pakma annaktitaunjaniktusri killuqsautmiñ savaktaagruliutiplusri Agaayyutmun. Iluqnauqhusri ilaanun savaaqaqlasrirusri akuqtuuyunaqtuamik Agaayyutmun aasriiñ Agaayyutim akiliññiaǵaasri isruitчуamik iñuuhǵmik. ²³ Kiña killuqsauqtaaq akuqtuiruq killuqsautim akiliutaanik –tuquhǵmik. Aglaan Agaayyutim akiilaaq aatchuutigigaa isruitчуaaq iñuuhǵ tamatkununa atausriññuqatauruanun Christ Jesus-mun atannaptiknun.

7

Atrikusraun Ilaqatnitikun

¹ Aniqatiut, iluqasri kanjicsimagiksi maligutaksraq Moses-ñum aglaaǵikkaña. Iisimapmigiksi

maligutaksramun aňalalha iňuk iňuusrugaaňjađmi.
² Uvvaami taamna urriqsruutaupmiuq, ađnaq
 nayuutigisiruq maligutaksrakun aňutmikni
 iňuuniqtutilaani. Aglaan aňutrinj tuqukpan
 ilaqatnitqilhiňauruq tuvraqıluđu maligutaksraq.
³ Aglaan ilaqatnikkumi atlamik aňutmik
 uiňi iňuunjaan, maligutaksram nipliutigigaa
 sayuňaruaniplıđu. Aglaan aňutrinj tuqukpan
 ađnaq ilaqatnitqilhiňauruq. Taatnaqhuni
 ilaqatnikkumi atlamik aňutmik uiňi tuquanıkpan
 patchisaıchuq maligutaksramiň.

⁴ Aniqatiumaan, taatnatun itmiuq
 ilipsitňun. Christ tuqupman, tuquqatigiruaton
 pigiksi, aasriň aglausimaruat maligutaksrat
 aňalangıgaasri. Pakma pigiliutipkaqtusri atlamun.
 Pigiliutigaasri aňitqiksitauruam tuquıđmiň.
 Tarraasriiň iňuuruksraurusri Agaayyutmun
 savautıluđu. ⁵ Qaanıqsuami iňuusrugaaňjapta
 kaňıgruaqtakun pisugrualıpta aňalatađigaa
 timigikkaqput pisigıpluđu maligutaksraq.
 Tarra savaaqagtugut savaktaksraqıngısaptıknik
 malıgluđu maligutaksraňa Agaayyutim.
 Suragałıpayaaapta tikiutigaaatıgıt tuquıđmun.
⁶ Pakma patchisaıkkaurugıt maligutaksramiň,
 aasriň tuquňaruaton ilıluta maligutaksramun
 isiqtadıpluta qaanıqsuami. Taatnaqhuta pakma
 savautıngıtchıkput Agaayyun utuqqakun
 aglausimaruakun maligutaksrakun, aglaan pakma
 savautiaqsıgıkput Ipqıtchuakun Irrutchıkun
 iňuunjaapta nutauruamik iňuulıđmik.

Maligutaksraqılu Killuqsauulu

⁷ Isrumavaluktusri nipligñipluᅇa killuᅇsaunlu maligutaksraglu atiniplugik taapkuak. Taatni-ingitchuq. Aglaan maligutaksrakun kaniqsigiga killuᅇsautim qanuutautilaᅇa. Nalunayagiga kaviugutiq maligutaksram nipliutigingitpagu nalaunᅇaiññiplugu itnautauruaq, “Kaviuᅇnak.”

⁸ Aasrii killuᅇsautim pisaasruᅇsipluni atuqtitkaᅇsipluᅇa taavrumiᅇa tillitmik suliqanusripayaamik nalaunᅇaitchuamik. Aglaan maligutaksraitman killuᅇsaun sanᅇiksraitchuq.

⁹ Iᅇuuniaguugaluᅇaqtuami maligutaksraiᅇaakun ilitchuᅇigaluᅇaᅇnagu maligutaksraq. Aglaan maligutaksram ilitchuᅇipkaᅇmagu tilliᅇn tarakᅇaaglaan killuᅇsaun uummatᅇiaᅇsiruᅇ.

Taatnaᅇluᅇa iᅇuutchikun tuᅇuruᅇa. ¹⁰ Tilliᅇn tikiutriruksraqtuᅇa iᅇuuiᅇgmik uvaᅇnun tikiutripiaᅇtuᅇ tuᅇuᅇgmik. ¹¹ Killuᅇsautim kinniᅇluᅇa tillisikun tuᅇupkaᅇaᅇa iᅇuutchikun.

¹² Tarra aglausimaruaᅇ maligutaksraq ipᅇitchuᅇ. Taatnatuntuᅇq tilliᅇn ipᅇitchuᅇ nalaunᅇapluni nakuupluniᅇ.

¹³ Itnautauniᅇpami? Qanusrim nakuuruam tikiutiniᅇpaᅇa tuᅇuᅇgmun? Qaᅇaa! Killuᅇsautim atuᅇᅇugu nakuuruᅇa [tilliᅇn] tuᅇupkaᅇaᅇa. Taamna atummiruᅇ uvaᅇnun qiᅇniᅇqᅇpluᅇa qanusriutilaᅇanik killuᅇsautim. Tilliᅇn qiᅇniᅇᅇitaᅇigaa killuum piᅇiᅇlᅇapiaᅇtilaᅇaᅇ.

Aᅇuyaktuiᅇaᅇiq Killuᅇsautmik

¹⁴ Iᅇsimagikput maligutaksram agaayyut-miqnisauᅇᅇa, aglaan uvaᅇa animaruᅇa kanigruᅇaᅇtaᅇaᅇluᅇa. Killuum aᅇalataᅇigaaᅇaᅇa tigutaᅇaᅇpmatun. ¹⁵ Kaniqsitᅇaitchiga suraᅇaᅇigaaᅇ.

Piñgitchitka nakuuruat pisukkatka, aasriiñ surağaqluņa pigiitchuanik uumigikkamnik. ¹⁶ Aasrii atuğupkich atuğunğisatka uumigiplugich, anjigiga maligutaksram nakuutilaana. ¹⁷ Nutauruam iñuutchima pipkangitchai tamatkua uumigikkatka. Aglaan ilitqusriğruağma ilumni pipkağagigai. ¹⁸ Ii, ilisimagiga ilitqusriğruaq ilumni nakuunğisilaana, atakkii kanjiruaqtaqaqluņa uvamni. Surağagukkaluağiga nakuuruuaglaan surağalguitchiga. ¹⁹ Atunğitchağigiga nakuuruuag atuğukkaga aasriiñ atuqlugu pigiitchuuag atuğunğisaga. ²⁰ Taatnaqlugu atuğuuñupkich atuğunğisatka, nutauruam iñuutchima atuqtingitchai tamatkua, aglaan ilitqusriğruam ilumni atuqtitağigaana tamatkuninja pigiitchuanik.

²¹ Taatnaqlugu ilitchuğigiga taamna ilumutuuliq, surağaqsaqama nakuuruamik pigiitchuam nayuğagigaana. ²² Uvva uummatimni quviasruutigigaluagiga Agaayyutim maligutaksrana, ²³ aglaan qinigiga atla maligutaksraq anjalatchiruuq timimnik. Timima maligutaksrajan anjuyakkaa akilliliqlugu maligutaksraq isrummatimni. Taamna atla maligutaksraq anjalatchiruuq timimnik killuum maligutaksrağigaa, taavru-maasrii anjalatchiruam tigutaagiliutipluņa. ²⁴ Iñuilliugnağniaqpat! Iñukniaq uvañni! Kia annautigisivaņa taavrumakña timimiñ tikiutriruamiñ tuqułıgmun? ²⁵ Agaayyutim annautigisigaana. Quyagiga ilaa anniqsuğluqmaņa uumuuna Jesus Christ atannaptigun! Tarraasriiñ isrumamni kamagisukkiga Agaayyutim

maligutaksraña, aglaan ilitqusrigruagma
tigutaagipkañaña maligutaksrañanun killuum.

8

Añalatillutin Irrutchikun

¹ Tarraami pakma, Agaayyutim tuqqutak-
sragutqikkumiñaitchai tamatkua ataus-
rinñuqatauruat Christ Jesus-mun. ² Takku
maligutaksrañan Irrutchim tikiutriruam
iñuuhigmik Christ Jesus-kun patchisaigaña
maligutaksramiñ tikiutriruamiñ killugmik
suli tuquhigmik. ³ Agaayyun savaktuq
maligutaksram savaagilguisañanik. Maligutaksraq
iñuk nalaunñasripchatlaitchaa Agaayyutmi
sukununniñ, takku killiqiugaqtuanupluni
kamagitlaitchaa maligutaksraq. Agaayyutim
tuyugigaa ignigikkani nunamun timiqaglugu
iñuutquplugu uvaptiktun suli akilliliutigitquplugu
killuqsautmun. Taavrumuunaasriiñ Agaayyutim
piyaqqutaksragugnigaa killuqsauñ añalatchiruaq
killukun pisuhigruaptiknik. ⁴ Agaayyutim
kamaksritlasripkañaatigut nalaunñaplutiñ
atuqukkanatnik maligutaksram. Pakma
iñuuniaqtugut malingiqhugu kanigruaqpup aglaan
malikhugu Irrusriq. ⁵ Tamatkua añalatittuat irrus-
rigruamun iñuusruurut quyaliñiaqhugu irrusrigruaq.
Aglan tamatkua añalatittuat Ipqitchuamun
Irrutchimun iñuusruurut quyaliñiaqhugu
Ipqitchuaq Irrusriq. ⁶ Iñuum isrummataa
añalatmagu irrusrigruañan ittaqtuq tuquhig, aglaan
isrummataa añalatmagu Ipqitchuam Irrutchim
ittaaqtuq iñuuhig suli qinuiññaq. ⁷ Taamna

ilumutuuruq takku iñuum isrummataa aňalatpagu
 ilitqusriġruaňan akitñaqsimaagaa Agaayyun.
 Taamna tupiksrisunġitchuq Agaayyutim
 maliġutaksraňanik; takku tupiksriľġuitľuni.
 8 Tamatkua iñuich aňalatittuat kanġruaġmiknun
 quyalilġuitchaat Agaayyun. 9 Aglaan ilipsi
 aňalangitchaasri kanġruaqtapsi. Aňalatkaasri
 Ipqitchuam Irrutchim, ilumun taamna Irrusriaňa
 Agaayyutim inniqpan ilipsitñi. Aglaan kiña
 iñuk piqanġitpan Irrusrianik Christ-ňum
 piginġitchaa Christ-ňum. 10 Killuqsautim
 timigikkasi tuqunapkaġai, aglaan Christ itpan
 ilipsitñi Ipqitchuam Irrutchim qaitchigaasri
 iñuukġmik takku Christ-ňum nalaunňasripkaqhusri
 Agaayyutmi. 11 Agaayyutim Ipqitchuaq Irrusria
 aňitqiksitchiruaq Jesus-mik tuqunaruaniñ iñuukpan
 ilipsitñi, taavruma Ipqitchuam Irrutchim
 iñuuruam ilipsitñi qaitkisipmigaa iñuukiq
 timipsitñun tuqusraġumaruanun.

12 Taatnaqhuta aniqatiumaan, aňalatitnata
 kanġruaqtamun. Iñuuniaqtuksraunġitchugut
 tumiġitqukkanagun killuqsautim. 13 Iñuuniaġupsi
 kanġruapsiġun tuquniaqtusri. Aglaan Ipqitchuam
 Irrutchim ikayuqtitchupsi nutqautitlasriľuġu
 killiqihiqsi tarra iñuuniaqtusri. 14 Iľilġaaġillapiagai
 Agaayyutim tamatkua sivulliuqtittuat Ipqitchua-
 mun Irrutchimun. 15 Ipqitchuam Irrutchim
 akuqtukkaqput irrusriġinġitchaa tigutaaqsiuľhum
 iqsiľhumlu. Ipqitchuam Irrutchim pigikkapta
 ililġaaġiliutipchaġaatigut Agaayyutmun.
 Taavrumuuna Ipqitchuakun Irrutchikun
 niplitlasrirugut, “Abba, Aapaan.” 16 Taavruma

Ipqitchuam Irrutchim ilitchuḡipkaḡaatigut nalupqinaiḡlugu Agaayyutmun ililḡaaḡitilaaptiknik. ¹⁷ Agaayyutim ililḡaaḡiniqpatigut tarra akuqtuigisirugut ikayuusrianik piksirrutaiḡnik uvaptiknun. Akuqtuigisirugut tamatkuniḡa Agaayyutmiḡ piqatigilugu Christ. Aglaan nagliksaaqtuksraurugut atriḡlugu Christ nagliksaaḡha. Taatnaqqaḡuta piḡḡaktaaḡaḡisirugut kamanautmik atriḡlugu Christ.

Sivunnaptikni Ittuaq Kamanaun

¹⁸ Uvva pakma nagliksaaqsiurugut. Aglaan nagliksaaḡiqput pakma atriḡaḡumiḡaitichuq ilaan kamanautaanun sagviḡḡiakkaniḡanun uvaptiknun. ¹⁹ Iluḡani Agaayyutim iḡiḡtaḡa utaqḡitḡaillapiḡataḡtuḡ Agaayyutim sagviḡiḡsraḡanik kisut qitunḡaḡipiaḡtilaanḡitḡik. ²⁰ Suapayaaḡ Agaayyutim iḡiḡtaḡa piunḡiqsaḡumaruḡ, pisukigḡisaḡmigun aglaan Agaayyutim sivunniutaagun. Aglaansuli niḡiugaḡ ittuḡ: ²¹ Iluḡani Agaayyutim iḡiḡtaḡa aḡalangigḡiḡaa piunḡiqsitchiraḡaḡtuam, aglaan piḡatauyumiḡaḡsilugu kamaḡaḡtuamun patchisaḡiḡmun piqatigilugich Agaayyutim ililḡaḡḡi. ²² Ilisimagikput iluḡaisa qanusripayaat Agaayyutim iḡiḡtaḡiḡ utaqḡiḡhat uvuḡanunaglaan iluḡiḡḡaḡuanḡaḡmiḡ, atriḡlugu aḡnaḡ aulliyautikmatun. ²³ Kisimiḡhiḡaunḡitchuat tamatkua iḡiḡtat utaqḡirut aglaan utaqḡipmiuguttuuḡ iluḡiḡḡaḡuanḡapta irrutchiptigun. Agaayyutim aatchuḡaatigut Ipqitchuamik Irrutchimik nalupqinaigutauplugu. Aasriḡḡ utaqḡigikput Agaayyutmun qitunḡaḡiliutipiaḡtilaaksraḡput.

Utaqqigikput timigikkapta simmikkauiksraja.
 24 Taamna niġiugisaġikput anniqsukkau'apta.
 Qiñianiksimaniguptigu taqqikkaqput taamna
 niġiugauyumiñaiññaqtuq. Iñuich niġiutlaitchut
 qanutchimik pigiliutianikkaġmiknik. 25 Aglaan
 niġiugaqaqtugutsuli qanutchimiktaimma
 piññaaktaġianingisaptiknik, utaqqigikput
 anuqsrusripluta aasriñ kimmutigillapiaqġugu.

26 Ipqitchuam Irrutchim ikayuqsimaġaatigut
 pilguirrutiptigun. Takku nalurugut qanuq
 agaayuliksraptiknik; aglaan Ipqitchuam
 Irrutchim inmiñik uqautigipluta Agaayyutmun
 qiniqqaluktualigataqġuni uqautigilguisaptigun.
 27 Agaayyutim qiñiġaġigai iñuich uummatinġich.
 Iļisimagaa isrummataa Ipqitchuam Irrutchim,
 takku Ipqitchuaq Irrusriq uqapsaġutripluni
 Agaayyutmun piqutigiplugich inġigkanġi
 tuvraqġugu pisulha. 28 Iļisimagikput, supayaatigun
 Agaayyutim savaqatigiraġigai nakuuiksraġatnun
 piqpaksriruat inmiñik, tamatkua ilaan
 tuqġukkani tuvraqġugu sivunniutigikkani.
 29 Agaayyutim iļisimanigai tamatkua tuqġukkani
 inġisigaluaqani nunamik. Piksraqtaaġinigai
 atriqaquplugich iġniġmisun. Taavrumuuna
 Jesus sivulligunġisusq akunġatni inġiaktuat
 aniqatigiich. 30 Taatnaqġugich Agaayyutim
 piksraqtaaġikkani tuqġuġnigai, aasriñ tamatkua
 tuqġukkani nalaunġasripkaġai inmiñi. Tamatkua
 nalaunġasripkakkani inmiñi piqatigigisigai
 kamanautmiñi.

Agaayyutim Piqpaksrilha Christ Jesus-kun

31 Tamatkua taatniinniqmata, sumik nipligisitlavis taavrumuuna? Agaayyutim nayuqpatigut kia-unniiñ akilliliqsugumiñaitchaatigut.

32 Agaayyutim qaitlugu igñi nagliksaaqtitkaa piqutigipluta. Taatnaqhuni Agaayyutim ilumun qaitchigisigaatigut supayaamik akiilaaglugu.

33 Kiami patchisigigisivagich iñui Agaayyutim piksraqtaagikkanji? Agaayyutim kisimi nalaunnasripkaqsimagai.

34 Kiña nipligisiva Agaayyutim iñui tuqqutaksraguñilugich? Kiñaunniiñ nipligumiñaitchuq! Takku Christ

Jesus tuqqutigai, aasriiñ anjitiqsuq tuquhñmiñiñ. Pakma Agaayyutim taliqpian tunjaaniñ uqapsaagutigaatigut ilaanun.

35 Qanutchim piiqsitkisivatigut piqpaksriñhaniñ Christ-um? Sakiqnam naaga ihuilliuhum naagaqaa nagliksaahum naaga kakkaaqsiuhum naaga

atnugaanjilliuhum naaga navianniuhum naagaqaa tuquuhum? 36 Aglausimaruq Agaayyutim makpigaañi,

“Piqutigiplusri tuqqutaurugut ataramik.

Iñuich anallaqlukkaatigut ipnaisun tuqqutak-sratun.” *Psalm*

44:22

37 Qanjaal! Iluqaisigun tamatkunuuna sakiqniugutiptigun Agaayyutim akimapkagaatigut piqpagirigikkapta.

38-39 Ii, nalupqigingitchiga sumun piiqsitchumiñaisilaaqput piqpaktananiñ Agaayyutim. Tuquuhum unniñ iñuuhum unniñ isragulgich unniñ tuungaich unniñ

sut pakma ittuat unniñ tikisaksrat unniñ sanñich unniñ sut ittuat quliptikniñu atiptikniñu naagaqaa sumunniñ iluqaani

nunami piiqsitchumiñaitchaatigut Agaayyutim piqpaksriñhaniñ ittuamiñ Christ Jesus-mi atannaptikni.

9

Agaayyunlu Iñuksraqtaañlu

¹ Atausriñjuqataupluña Christ-mun suli anjalatiqaqluña Ippitchuamun Irrutchimun nalupqigingitchiga qaugrimmaağiutillautamni uqałiga ilumutuuruamik. Saglungitchuña itna uqaqama, ² Ikuilliullapiagaqtuña suli alianniullapiagaqtuña piqutigiplugich Jew-ñuruat. ³ Uvvatuq ikayutlalagich Jew-ñuruat aniqatitka iñuqatitka. Uvvatuq anasriñjuqsakkaulaña piigluñaunniiñ Christ-miñ ikayuğumiñagupkich anniqsuliksranañnun. ⁴ Israel-aagmiut iñugigai Agaayyutim piksraqtaagiplugich. Ilaan tiguaginigai piqatlasriplugich kamanautmiñik. Ilaan qaiññigaa ilinjitñun sivunniugutni suli maligutaksraña [Moses-kun] suli agaayumaagvik suli akiqsruutniļu. ⁵ Qitungagigaich kamañaqtuat sivulliapta, aasriiñ ilinjitñiñ Christ animaruq Agaayyutaupluni. Quyanaqtuq qañavak! Taatnatuquvva.

⁶ Itnautigingitchiga Agaayyutmun atungñiñilugich akiqsruutigikkañi ilinjitñun. Atakkii kiñuviañich Israel-ñum ilañich Israel-aagmiupiañungitchut. ⁷ Suli ilañiñhiñaq Abraham-ñum kiñuviañi ilumun ililgaagigai. Aglaan Agaayyun nipliqsuq Abraham-mun, “Kiñuviaksratin akiqsruutigikkatka itkisirut Isaac-miñ.” ⁸ Itna ittuq, iluqaisa Abraham-ñum kiñuviañi Agaayyutim ilumun ililgaagingitchai, aglaan

kisiisa tamatkua ililgaagiliutikkañi Agaayyutim animaruat akiqsruutaagun Abraham-mun. ⁹ Agaayyutim akiqsruugnigaa Abraham itna, “Nalaullugu piviksraq utigisiruñja aasrii Sarah igñiqagisiruq.”

¹⁰ Taamnałhiñauñgitchuq. Rebecca-m malgik igñak aapaqaqtuk sivulliaptiknik Isaac-mik. ¹¹⁻¹² Aglaan malguk igñak anigaluaqñagik Agaayyutim uqautigaa Rebecca, “Aapiyanan savautigisigaa nukatchiani.” Agaayyun nipliğñiqsuq taavrumiña nukatpiağruk savaaqagaluqñagik nakuuruamik unniñ pigiitchuamiglu. Taavrumuuna ilitchuğigikput, Agaayyutim piksraqtaaginigaa atausriq sivunniutigikkağmigon pisuhigikkağmigonlu. Piksraqtaagiyumiñaitchaa iñuk savaaqalħagun. ¹³ Agaayyutim uqalħa itniinniqsuq, “Piksraqtaagigiga Jacob aglaan piksraqtaagingitługu Esau.”

¹⁴ Qanuğmi nipliğisivisa taavrumuuna? Agaayyun nalaunñaitpa? Taatniingitchuq!

¹⁵ Agaayyutim Moses nipliutigaa,

“Qiñiqtitkisigiga ihuaqqutriğiga kisumun ihuaqqutrisrukkamnun.

Qiñiqtitkisigiga ilunñuksriğiga kisumun ilunñugisrukkamnun.” *Exodus 33:19*

¹⁶ Taatnağumi Agaayyun piksraqtaaqagñiangitchuq iñuich pisuhigikkañatigun unniñ savautigisrukkanañatigun. Aglaan piksraqtaaqagisiruq ilunñuksriğimigon. ¹⁷ Agaayyutim Uqalħan nipliutinigaa atanga Egypt-ñum, “Atanıquqtikikiñ qıñiqtitçukługu sanñigikkaga ilipkun. Taavrumuuna atiga uqautaugisiruq iluqaani nunami.”

18 Taatnaqhuni Agaayyutim qiñiqtittagigaa ilunñuksriłhi kimupayaaq qiñiqtitchukamiuñ. Suli pitchigiılıqsitkai iñuich pitchigiılıqsitchukkani.

*Piksraqtaagikkauruni
Ilunñuksriłhagun*

Agaayyutim

19 Uvva nallipsi apiqsruğisigaaña, “Agaayyutim aňalatpatigut suvaatami killuutiqağnivatigut? Kia akillılıqsuğisivauñ pisulha?” 20 Apiqsruqnak taatna. Ilvich iñułhiñaurutin. Iñułhiñam apiqsruqtak-srağingitchaa Agaayyun. Taatnatuntuuq iñuum iñiqtañan uqautitlaitchaa, “Suvaata pılıuqpiña taatna?” 21 Utkutchiri savaaqaqtuaq qikumik pılıułhiñauruq qanutchipayaamik pisukkumi. Taavrumakña qikumiñ utkusriılıułhiñauruq atautchimik piññaqquțigilhiñağlugu aasriiñ ilaqataa suaqluqağvigiplugu. 22 Agaayyun nalaunñaraqtuq surağapayaakigmigun. Ilañitñun iñuich ilaan qiñiqtitchukkaa qinnautni [killuqsautikun] suli sanñiñi. Qiniqqautnaqsigaluaqtitlugich piyaqquqtaksrağuhutiñ anuqsrutiniğai tamatkua iñuich. 23 Atlat iñuich ilunñugisrukkani ilaan anuqsrutiniğai ilitçuğitquplugu uuk-tuğnağumiñaitchuaq kamanautni. Tamatkua iñuich itqanaiyautiniğai piqaquplugich kamanautmiñik. 24 Aasriiñ ilagigaatigut taapkua. Agaayyutim tuqluğitchaatigut Jew-ñuruaniñ aglaan piksraqtaagigaatigut Jew-ñunğitchuaniñ, 25 tuvraqługu nipliutaa Hosea-m itna,

“Nipliğisiruña, Iñugigipsi taapkunuña atchiqsimagaluakkağmiñun Iñuğingitchipsi.

Aasriiñ qĩñiqtitkisigiga piqpaktağa
tamatkunuña piqpagingisamnun.” *Hosea*
2:23

26 Hosea-msuli nipliutigigaa,

“Iñuginğitchipsi, aglaan kiñuvaatigun
atchikkaugisirut itna,
İlilgaanı iñuuruam Agaayyutim.” *Hosea*

2:1 27 Suli Isaiah-m uqautiginigai Israel-
aagmiut,

“Iñugiallapiaqtut iñugikkañi Israel-ñum.

Atrıaqqtut qavianısun tağium siñaani.

Aglaan iñugiakitchuat anniqsukkaugisiñiqsut.
Isaiah 10:22, 23

28 Atanğuruam qilamik anasriññuqsagısıgıgai iñui
nunam.” *Isaiah 28:22*

29 Tuvraqıluğı Isaiah-m nipliutaa,

“Atanğum Sanñipayaaqqtuam iñugiakitchuat sivulli-
avut iñuupkanğitpagich

ilıqapta piyaqqukkaunayaqtugut Sodom-tun
suli Gomorraħ-tun.” *Isaiah 1:9*

Israel-aagmiutlu Tusraayugaallautağılu

30 Qanuğmi nipliğisiñiqpısa? İtniinniqsuq,
Jew-ñunğitchuat nalaunñasriñiuranğıññitchuat
Agaayyutmi, nalaunñasripkagniıqsut ukpiqs-
riñhiñaqamin.

31 Israel-aagmiut malıgutlugich
malığıtaksraq Moses-ñum aglakkaña

nalaunñasriñiagnıqsuq Agaayyutmi taavrumuuna,
aglaan nalaunñasriñiñiıqsuq. 32 Suvaatatai?

Tunñanğitıutın Agaayyutmun ukpiqsriñiğmiktigun,
aglaan nalaunñasriñiagnıqsut tamatkunuuna
savaagıkkagmiktigun. Ukpıqsriñiğitñamin

atriginıgaich iñuich putukkitqataqtuat

putukkisautmun. 33 Agaayyutim Uqalħa
aglaksimalħatun,
“Iligisigiga Zion-mun iyaġak iñuich putukkisautik-
srañat.

Taamna iyaġak paallaktitchiñiaqtuq.
Kiña taimña tunñaruuaq Christ-mun, iyaġaktun
ittuamun,
qapiqpanayumiñaitchuq.” *Isaiah 8:14; 28:16*

10

1 Aniqatiumaan, uummatimniñ
kipiġniugutigigiga iluqatin Jew-ñuruat
anniqsuquplugich. Taamna iniqsruutigigiga
Agaayyutmun. 2 Nipliutigigaluagitka
piliqillapiaqhutin maliġuaħhat Jew-ñuruat
Agaayyutmik, aglaan iļisimangitchaat nalaullugu
tumiksraq. 3 Iļisimangitlutin Agaayyutmun iñuich
nalaunñasripchaġuutilaanñatnik ukpiqsriħiġmiktigun,
inmiknik nalaunñasriñiallanñiqsut pisuħiġmiktigun,
ilinisa qaitchisunġitlutin inmiknik Agaayyutmun.
[Taatnaqhutin nalaunñasritlaiññiqsut.] 4 Christ
kinilirvigigaa maliġutaksram, aasriñ kiñapayaaq
ukpiqsriruaq nalaunñasripkakkauyumuuaq
Agaayyutmi.

5 Kisupayaaq nalaunñasripkaġukkumi
Agaayyutmi tupiksriħiġmigun Agaayyutim
maliġutaksrañanik, itqagiliun Moses-ñum
aglaaña, “Iñuk tupiksriruaq maliġutaksrapayaam
tillisaiñik iñuugisiruq taapkunuuna.” 6 Aglaan
uqalħum nipliutiginiġaa nalaunñasripkakkauħiġ
ukpiqsriħikun itnaiļipluġu. “Isrumaniaqnak,
Kiña mayuġisiva qilañmun (ami atqautityaġluġu
Christ)? 7 Suli nipliġñiaqnak, Kiña atqagisiva

samuña natqitchuamun anmagnimun (ami mayuutityaglugu Christ tuqunaruaniñ)?
 8 Itnauvva nipliqsimaruq, Agaayyutim uqalhan qalligaatin, ittut qaniqni suli uummatipni.” Taamnatarra ilisauttun quliaqtuağikkaqput.
 9 Ilvich qannapkun nalupqinaiglugu uqağupku, “Jesus atanguruq,” suli ukpiğigupku uummatipni Agaayyutmun anitqiksiha Jesus tuquhaniñ, ilvich annakkisirutin. 10 Ukpiqsrigupta uummatiptikniñ nalaunjasripchaqtugut Agaayyutmi. Taatnaqhuta uqaqallaptigun Jesus-mik ukpiğiplugu anniqsukkaaurugut. 11 Agaayyutim uqalha itnağniqsuq, “Kiñapayaaq ukpiqsriluni tunjaruaq ilaanun qapiqpanayumiñaitchuq.”
 12 Agaayyutim Uqalhan taputigaa “Kiñapayaaq,” takku atlakaagiiñgiñniqsuk Jew-njuruaglu Jew-njüngitchuağlu. Taamna ataniq ataniğigaat iluqatin aasriiñ qaitchipluni iñugiaktuanik ikayuutinik iluqaitñun tunjaruanun inmiñun. 13 Agaayyutim uqalha itnaqhuni, “Atangum anniqsugisigaa kiñapayaaq tuqluqtuaq anniqsuqupluni.”

14 Qanuğutin tuqluğagisivat ilaanun ukpiğingisağmiknun? Suli qanuğutin ukpiqsrigisivat ilaanik tusraamaisağmiknik? Suli qanuq tusraagisivat quliaqtuaqtaitchumin. 15 Qanuğutin quliaqtuağisivat tuyuğingitpatin? Aglausimaruq itna, “Qanutun quvianaqtigiva quliaqtuaqtit aggiutripmata tusraayugaallautamik.” 16 Aglaan iluqağmin akuqtungitchaat tusraayugaallautaq. Isaiah nipliqsimaniqsuq, “Ataniiq, kisut ukpiqsrivat uqauttutigikkaptiknik?”
 17 Taatnamik iñuich ukpiqsriliqsut tusraa'amitruñ

tusraayugaallataq. Suli iñuich tusraagaat
kia quliaqtuaǵipmagu uqalıq Christ-kun.

18 Aglaan apiqsruqtuǵa, tusraaǵiññiqpat
tusraayugaallautamik? Iłumun ilinjisa tusraagaat.
Agaayyutim uqalǵa itniittuq,

“Uqalıq siaminniqsuq iluqaanun nunamun.

Iñuich quliaqtuaǵaqtut nanipayaaq.” *Psalms*

19:4

19 Apiqsrulgitchuǵa, Israel-aagmiut
kañiqsiñǵiññiqpat? Ii, kañiqsirut. Sivulliupluni
Moses uqaqtuq Agaayyun uqaǵnipluǵu itna,

“Uvaǵa iñuksraqtaagıngisapkun siqñaliqsitkisigipsi.

Uvaǵa kañiqsimaitchuatigun uumitchaktitk-
isigipsi.” *Deuteronomy*

32:21

20 Tuglıliqıluǵu, Agaayyun nipligñiqsuq Isaiah-kun
taluqsrautaiqsitluǵu,

“Paqitkaatǵa tamatkua apiqsruqtangitchuat
ikayuqulutıñ.

Sagviqsuǵa tamatkunuǵa pakaaqangitchuanun
uvamnik.” *Isaiah 65:1*

21 Aglaan Agaayyutim Israel-aagmiut uqautiginigai
Isaiah-kun itnaqhuni,

“Uvlupayaaqman piłhiñaañuruǵa akuqtuǵuqıluǵich
tamatkua iñuich

tupiktaitlutıñ paaqsaanaruat uvamnik.” *Isaiah 65:2*

11

Agaayyutim
Iñuksraqtaañitñun

Qiñiqtitkaa

Iłunñuksrıǵı

1 Apiqsrulgitchuǵa. Agaayyutim ayañniqpagitmi
iñugikkani? Qañaa! Uvaǵa Israel-aagmiunuruǵa.

Uvaŋa kiŋuviagīgaaŋa Abraham-ŋum, ilagigaatŋa sivulliaqaqtuat Benjamin-mik. ² Agaayyutim ayaksimaitchai Israel-aagmiut piksraqtaagikkani inilgaan. Iisimagiksi uqaŋha Agaayyutim Elijah-kun, qanuq ilaan iniqsrulha Agaayyutmun akitñaqlugich iñugikkaŋi Israel. Elijah nipliqsuq, ³ “Ilinisa tuqulgatağaich sivuniksriqiritin, suli siqumitlugich tunillağviich. Uvaŋa kisima sivuniksriqiriniñ kisinŋuqtuŋa. Pakmaasriiñ tuqunniagaqsipmigaatŋa.” ⁴ Aglaan qanuq kiuniqpauŋ Elijah? Agaayyutim nipliutinigaa, “Kisinŋungitchutin. Piqaqtuŋa 7,000 iñuŋnik Israel-mi putqatanğitchuanik atrinjanun Baal-ŋum.” ⁵ Pakma taatniitmiuq. Iñugiakkitchuanik Israel-aagmiuqaqmiuq Agaayyutim piksraqtaaniñik iluaqqutrihigmigun. ⁶ Tarraami, anniqsukkaupmata Agaayyutim iluaqqutaagun anniqsukkaungitchut savaaqaligmiktigun. Anniqsukkauhhiñauñiqpata savaagmiktigun tarra anniqsugiaq Agaayyutim iluaqqutaagun ilumun suungiññayaqtuq. ⁷ Taamna taatna atuummiñiqsuq, Israel-aagmiut piññaktaagingiññiğaat pakaagikkaqtin. Aglaan Agaayyutim piksraqtaagikkaŋiñ piññaktaaginiğaat [ilaan nalaunŋasripchaqamigich inmiñi]. Atlataasrii siquqsipkağniğaich uummatitin suli naalağniñgihutin Agaayyutmik. ⁸ Aglausimaruc Agaayyutim uqaŋhani itna,
 “Agaayyutim isrumalguiliqsinnigai aasrii
 kaŋiqsitlaiqhutin.
 Taatnaqhutin qiñitlaiğniqsut irimiktigun
 suli tusraatlaiqhutin siutmiktigun.
 Taamna atuummiñiqsuq uvluvaŋnunaglaan.”

Deuteronomy 29:4; Isaiah 29:10

⁹ David-tuuq nipligñiqsuq,
 “Niǵiqpalǵmikni napitaulutin naniqtillich.
 Paasraaqtillutin anasriññuqsakkaulich.

¹⁰ Irigikkañich taaqsilutin qinñitlaiglich.
 Tunugikkañich pilguilǵlich sakuuǵmikniñ.”
Psalm 69:22, 23

¹¹ Apiqsrulgitchuñ, Jew-ñuruat ayak-
 matruñ Christ, Agaayyutim taavrumuuna
 piyaqquqtinniqpagich? Qañaa! Aglaan
 navguilñhata tikiutipkaǵniǵaa anniqsuǵiaq Jew-
 ñungitchuanun. Taamna atuummiñiqsuq Jew-
 ñuruat siqñaliquplugich. ¹² Tarra Jew-ñuruat
 navguilñhata tikiutipkaǵniǵaa ikayuusriaksraq
 nunam iñuiñun sulǵ Jew-ñuruat ayailñhata Christ-
 mik tikiutiplugu anniqsuǵiaq Jew-ñungitchuanun.
 Maatnatarra qanutun nakuutluktigigisiva
 ikayuusriaksraq taimanigun iluqaisa Jew-
 ñuruat taputraukpata ilinjitñi Agaayyutim
 piksraqtaagikkañiñi.

*Agaayyutim Qiñiqtitkaa Iñunñuksriñi Jew-
 ñungitchuanun*

¹³ Pakma uqaqtuñ ilipsitñun Jew-
 ñungitchuanun. Uqqiraqtigigañña Jesus-ñum
 Jew-ñungitchuanun, aasrii savautriñamni
 savaktuñ pisuqtilaaqñuñ. ¹⁴ Niǵiugaqaqtuñ
 iñugikkatka siqñaliquplugich. Taavrumuunaasriñ
 ikayuǵayaqpalukkitka anniqsuhksrañatnun. ¹⁵ Jew-
 ñuruat tunutmatruñ Agaayyun, ilaa ilauraaniktuq
 atlanik iñuñnik. Aasriñ sua itkisiva taimanigu
 Agaayyutim akuqtuqpagich Jew-ñuruat? Taapkua
 iñugiliutitqikkisigai Agaayyutim, iñuktitun

anitqikkauruatitun tuquņaruaniñ. ¹⁶ Sivulliq
 qaqqiaksraq qaisauniqpan Agaayyutmun,
 tarra iluqani qaqqiaq ipqikkauruq. Suli
 kanigikkañi napaaqtum ipqitpata, taatnatuntuuq
 akiğugikkañi napaaqtum ipqitmiut. ¹⁷ Iļañich
 akiqqut napaaqtuğiksuamiñ piiyakkaurut
 aasrii akiğua atlakkam napaaqtum iļiļugu
 sivulligmun napaaqtumun. Iłipsi Jew-ņunğitchuani
 atlakkagtatun akiqqutun ittusri. Pakmaasriiñ
 sayaqaaqsirusri iñuupmiļusri sivulligmiñ
 napaaqtumiñ atriqaqtuamiñ taapkunanitun
 Jew-ņuruatitun. ¹⁸ Taatnaqhusri uqaviksuk-
 sraunğitchusri tamatkunuuna akiqqutigun
 piiyaqtautigun. Uqaviutiksraitçusri. Suvaata?
 Iłipsi iñuupkanğitchiksi kanja napaaqtum, aglaan
 kanjan uumapkağasri. ¹⁹ Nipliħiñāunisuknaqtusri,
 “Akiqqut piiyakkaurut iļaliutitlasriļuta napaaq-
 tuanun.” ²⁰ Taamna iļumutuuruq. Aglaan akiqqut
 piiyakkaurut Jew-ņuruat ukpiqsriñğihātigun.
 Taatnaqhusri iļaliutirusri napaaqtumi takku
 ukpiqsriļusri. Tarra kamasraaqasri aglaan
 taluqsrisitchi. ²¹ Agaayyutim napaaqtum akiqqi
 itingĩññiqpagich nagguiatni, ilaan kipiviaqmi-
 gaasri Jew-ņunğitchuasrii. ²² Taatnaqhusri
 iļitchuğigiksi Agaayyutim iħuaqqutriħhalu
 taluqnaħhalu. Agaayyutim anasriññuqsagağigai
 tamatkua maligutchiñğitchuat iñmiñik. Aglaan
 iħuaqqutigaasri iñuuniaqtuiñaqapsi iħuaqqutaagun.
 Taatnanğisuagupsi kipikkaugisipmiusri
 napaaqtumiñ. ²³ Jew-ņuruat ukpiqsritqiaqsikpata
 Agaayyutmik akuqtutqikkisigai. Agaayyutim
 pitlallapiaqhuni iļiħiñāugai kiñumun inaatnun.

24 Ilipsi Jew-ḡungitchuani atriqaqtusri akiqqumik kipikkauruamik atlakkamiñ napaaqtumiñ ilaliutiplusriasrii napaaqtullautamun, uvva taamna akiguuḡitchaluaqtuaq napaaqtullautami. Jew-ḡuruat atriqaqtut akiqqumik nausuuruamik napaaqtullautami, aasriiñ Agaayyutim nalupqinaiglugu ilitqikkisigai napaaqtunatnun.

Agaayyutim Qiñiqtitkaa Ilunḡuksriñi Iluqaitñun Iñun

25 Aniqatiumaan, kanjqsitqugipsi uumiña nalunaqhuni ilumutuuruamik, kamasraaqunḡitlusri isrumatunilusri. Ilumutuuruuaq una: ilaḡhiñanich Israel-aagmiut tikkanasrigaluaqtut. Aglaan taamna simmigñiaqtuq iluqatin piksraqtaanjuruat Jew-ḡungitchuat utlautikpata Agaayyutmun.

26 Taimanigun iluqatin Israel-aagmiut anniqsuḡisirut. Aglausimaruq Agaayyutim uqaḡhani,

“Anniqsuqti agḡigisiruq Zion-miñ.

Piiḡisigaa iluqaan agaayyutaiḡiq kiñuviañiñiñ Jacob-ḡum.

27 Tarra piiḡupkich killuqsautinich

tanḡiñiaḡiga sivunniugutiga taipkununa iñun.” *Isaiah 59:20, 21; 27:9; Jeremiah 31:33, 34*

28 Jew-ḡuruat ayañniḡaat akuqtunḡitlugu tus-raayugaallautaq. Taatnaqhutin akitñaqtuligñiḡaat Agaayyun piqutigiplusri. Aglaan Jew-ḡuruat Agaayyutim iñugigai piksraqtaagiplugich. Piq-pagigai piqutigiplugu akiqsruutni sivullianitñun [Abraham-munlu, Isaac-munlu, suli Jacob-mun].

29 Agaayyutim isrummitqitlaitchuq iñuktigun

tuqłukkaǵmigun suli aatchuutigun qaisaǵmigun ilinjitñun. ³⁰ Ilaatniimma ilipsi Jew-ñungitchuani ayakkaqsi tupigisrunǵitługu Agaayyun, aglaan pakma akuqtuirusri ilunñuksriñǵmik taapkua iñuich tupiksriñǵiłhatigun. ³¹ Taatnatuntuuq pakma Jew-ñuruat tupiksriñǵitchut Agaayyutmik. Atripługu Agaayyutim naglıksriñha ilipsitñik, ilinjitñik nagligigisipmigai. ³² Takku Agaayyutim ilisimagai iluqaisa iñuich tupiksrisunǵisilaanǵatlu pitchiǵiłhatlu. Piqutigiplugich ilaan qıñıqtitchukkaa ilunñuksriñhi iluqaitñun.

Quyyan illi Agaayyutmun

³³ Ii, Agaayyutim umialgutai uuk-tuǵnaǵumiñaitchut.

Puqıutaalu kanıqsımakhalu isruitчуq.

Kia-unniñ iñuum kanıqsipchaǵumiñaitchai
Agaayyutim sivunniutai.

Unniñ kanıqsiyumiñaitchaa tumaa.

³⁴ “Kia ilisimavaun isrummataa Atanǵum?”

Kia qaitchiñhiñauvaun alǵaqsruutmik?” *Isaiah*
40:13

³⁵ “Kia-unniñ qaitchimaitchaa Agaayyun
qanutchimik utiqtitaksranıkanik Agaayyut-
mun.” *Job*
41:11

³⁶ Ii, Agaayyutim iñiqtaǵigaa suapayaaq.

Suli suapayaaq ittuiñǵaqtuq, ilaagun suli
ilaanun.

Kamanaun illi Agaayyutmun qanǵavak taimuǵa.
Taatnatuq.

12

Qaiłlusri Agaayyutmun

1 Taatnaqhusri, aniqatiumaan, Agaayyutim qiniqtinjanikmatigut ilunjuksrihigmiñik injiqsruagipsi timigikkasri iñuuruanjulugich tunillautigitquplugich ilaanun, ipqilluni suli quyaqnağuni ilaani. Taamnatarra savautrihiksraqsi ittuq Agaayyutikuagiakun. 2 Atrinusunajaqsri iñuiñun marruma nunam, aglaan simmiqsillusri nutaqtillusri isrummatigikkasri. Taatnağupsi kanjqsitlasriñağiksi Agaayyutim pisulha ilipsigun. Suli ilisimatlasriñağiksi nakuuruuq, quyaqnaqtuaq Agaayyutmi suli nalaunjaruaq.

3 Agaayyutim ihuaqqutaagun nipliutiksraqaqtunja kisupayaamun akunnapsitni. Isrumaniaqnak nakuuvagillutin ilipni. Qiniqtuksraurutin ilipnun qanuq itilaapiaqnik. Isrummatigiun qanutun ukpiqsrihigaqtilaan aatchuusriağikkan Agaayyutmiñ.

4 Atausriukattaaqhuta timiqaqtugut aasriiñ taamna timi iñugiaktuamik sulliñiqahuni. Tamatkua timim sulliñgi atlakaagiisigun atuğaqut. 5 Taatnatuntuuq uvagut iñugiaktugut. Aglaan Christ-mi uvagut iluqata atausriğuhuta timaurugut, aasriiñ sulliñiğuhuta timimi.

6 Iluqata atlakaagiñik aatchuusriaqaqtugut. Agaayyutim uvaptiknun qaitchai ihuaqqutrihigmigun. Kiña aatchuusriaqağumi sivuniksriqihigmik, atugliun taamna ukpiqsrihigmigun pigikkağmigun. 7 Kiña aatchuusriaqağumi savautrihigmik, savagli. Kiña aatchuusriaqağniğumi ilisautrihigmik, tarra ilisautrihi.

8 Kiña aatchuusriaqağniğumi pitchuksaagiğmik, pitchuksaagili. Kiña aatchuusriaqağniğumi aatchuiliğmik atlanun, aatchugli naliilaaglugu. Kiña aatchuusriaqağniğumi

sivulliuqtiksrauluni, sakuugli sivulliuqtauǵimiñi. Kiña aatchuusriaqaǵniǵumi nagliksriǵimik, taavruma atuǵliuǵ quviatchauǵiguni.

⁹ Piqpaksriǵiqsi ilumutuuruksrauruq. Uumigisiuǵ tamanna pigiitchuaq, piqpagiluguasriiñ nakuuruaq. ¹⁰ Piqpakkutilusri avatmun aniqatigiisun, kamanatluktillugich aniqatigikkatin ilipsitñiñ. ¹¹ Iqiasrusruᵇaᵇasri aglaan sakuukkitchi, sulipiliqillapiǵusri irrutchipsigun savautilugu Atanguruaq. ¹² Quviasrugusri takku piqaqtusri niǵiukkamik. Anuqsrusri iluilliuiǵi tikitpan. Agaayulusri ataramik. ¹³ Ikayuǵlugich Agaayyutim iñui inuqsraqtuat. Tukkiqsuǵlugich iglaat kiñunnapsitñi.

¹⁴ Apiqsruqsiuǵ Agaayyun nagligitqulugich tamatkua nagliksaaqtitchiruat ilipsitñik, iniqsruutilugich aasriiñ apiqsruutisruᵇaᵇaᵇnagich Agaayyutmun anasriñᵇuᵇsaᵇqulugich. ¹⁵ Quviasruqatigilugich tamatkua quviasruktuat. Alianniuqatigilugich tamatkua alianniuqtuat. ¹⁶ Iñuuniaqatigiisri. Kamanagnaisruᵇaᵇasri ilipsitñik, aasri ilauraǵilugich tamatkua suunǵiññasrugiruat. Iisimatluᵇniasruᵇaᵇasri supayauranik. ¹⁷ Kia iñuum pimaqᵇlukpasri akisaᵇniasruᵇaᵇasri killukun. Iñuuniaǵitchi iñuᵇni iluǵnaqtuakun. ¹⁸ Piyumiñǵniqtutilaapsitñi iñuuniaǵitchi qiñuirrutillugich kisupayaat. ¹⁹ Ilauramaan, akisaqtuᵇniasruᵇaᵇasri atlanik nalaunǵitpasri, aglaan Agaayyutim akisaᵇligich. Aglausimaruq, “Uvaᵇa akisaᵇisiruᵇa. Uvaᵇauruᵇa anasriñᵇuᵇsaᵇiraᵇaᵇaᵇtuq [nalaunᵇaitchuktuanik], nipliᵇsuq Ataniq.” ²⁰ Aglaan, Agaayyutim uqalᵇa

itnatun,

“Pimaqłuktigikkan niġisukpan niġipchaġlugu,
imiġukpan imiqtıllugu.

Taatnaġuvich kannuťchakniagiń katitchipmatun
ikualaruanik aumanik taavruma
niaquanun.” *Proverbs 25:21, 22*

²¹ Ki, piġiitчуamun akiilipkaqtaqnak, aglaan
akiiliuń piġiitчуaq nakuuruakun.

13

Tupigiraksrat Kavamam Maliġutaksrańi

¹ Iluqasri tupigiraksraġigisi kavamam ańalatai.
Kińaunniń ańalatchitłaitчуq Agaayyutim
qaitchińġisuaqmani sanńimik ańalatchiłiksrańanun,
suli kińaunniń ańalatchitłaitчуq marrumani
nunami sanńiqanġisuaġuni Agaayyutmiń.
² Taamna pisigiplugu kia ińuum akililiuqniktuam
kavamamik akililiqsimagaa Agaayyutim
inillakkańa. Taatnaqami tikiutriraqtuq
anasrińńuqsautmik ińmińun. ³ Tamatkua ińuuruat
nalaunńaruakun sivuugayumińaitchut sivulliuq-
tinik, aglaan kisiminń tamatkua ińuumaqłuktuat.
Sivuugagisrunġitchupku ańalatchisiqaqtuq
savaaġiuń nalaunńaruq aasriili ańalatin
quyagiyumagaatin. ⁴ Taamna Agaayyutim
savaktigigaa ikayuquplutin. Aglaan atuġuvich
nalaunńaitчуamik iqsiviksran tarra. Ańalati
sanńiqaqtuq anasrińńuqsaitłasriplugu. Taamna
Agaayyutim savaktigigaa anasrińńuqsaitłasriplugu
pisigiplugu Agaayyun tamatkuninńa atuqtuanik
nalaunńaitчуamik. ⁵ Taatnaġusri tupigirak-
sraġigisri kavamat pisigiplugik taapkuak:
anasrińńuqsakkauyumińaitchumuusri, suli

il̄isimalusri qauḡrimmaagiutillautapsit̄ni tupiksrriruni nalaunḡatilaanjanik. ⁶ Tarra akil̄iirusraupiaqmiusri tax-sinik, takku tax-siliqirit savaktigigai Agaayyutim savaagipmatruḡ savaaqtiḡ. ⁷ Akil̄iisitchi iluḡait̄n̄un anjalatirrutiaqqtuanun niggiuqsruutipayaapnik, akil̄iḡlugich iluḡaisa tax-sinik akil̄iḡn̄aqtuat, taluḡilugich taluḡiraksrauruat sul̄i kamagilugich kamagiraksrauruat.

Piqpakkut̄liq Atlanik

⁸ Akiqsruumisruḡaqnagich iḡuich qanutchiḡnik. Aglaan ataramik piqpagiraksragigitin atlat. Iḡuk piqpaksrriruaq atlamik tupiksriḡiqsuq iluḡaanik maliḡutaksramik. ⁹ Maliḡutaksrami aglausimarūḡ, “Killuḡsaḡumiḡn̄aitchutin sayuḡalikun. Iḡuaḡumiḡn̄aitchutin kisumik. Tiglikkumiḡn̄aitchutin. Kaviuqtuksraunḡitchutin iḡuuniaqatvich suuraiḡiḡ.” Iluḡatiḡ taapkua tillisaurut sul̄i iluḡatiḡ atlatlu katisrimarut atautchisun uumani: “Piqpagiyumagiḡ iḡuuniaqatin iliptun il̄ilugu.” ¹⁰ Piqpaktam atniatlaitchaa iḡuuniaqan. Taatnamik piqpaksriḡiq atriqaqtuḡ tupiksripmatun iluḡaanik maliḡutaksramik.

¹¹ Taatnatun iḡuuruksraurusri nalaunḡaruakun makunani uvluni. Atakkii annautrauliḡviksraqput, Christ-mun qilaḡmuutikpatigut, qallit̄luktūḡ pakma ukpiqsriḡqaal̄aptikniḡ. Taamna ittuḡ itiḡviksrakun iḡiqtuatun siḡigniḡmiḡ. ¹² Unnuaq nuḡuyasriruḡ. Uvluḡ tikiyasriruḡ. Taatnamik nutqautiraksragigikput killiq̄iḡiput pigikkaḡa taaqtuam sul̄i tigulugich satkui qaumam savaaqatlasriḡuta nakuuruamik. ¹³ Ki, iḡuuniaqta

nalaullugu atrilugich iñuich pigikkañi uvlum. Uvagut piruksraungitchugut naggunaqtuakun nigilikun sulitaañahikun. Ittuksraungitchuq sayuñaliq suvañahiglu, naaga añuyaliq siqñatuahiglu. ¹⁴ Aglaan iñuk atipmatun satqagutmik taatnatuntuuq satqagutiqağitchi atanguruamik Jesus Christ-mik, añalatisruñaqasri kaviugutaiñun kañigruapsi.

14

Upyaktuiñak Atlanik Iñuñnik

¹ Akuqtuğumagiksi sayailuqtuaq ukpiqs-riligmigun uqavaaqatigisruñaqnagu ukpigikkañanik. ² Iñajich iñuich ukpiqsritut nigihhiñauñiplutiñ qanusripayaamik niqimik. Aglaan atlat iñuich ukpiqsritut sayaitmata ilinich ukpiqsritut nigihhiñauñiplutiñ nauriañhiñanik. ³ Taamna nigihhiñauñiruaq qanusripayaamik niqimik isrumaruksraungitchuq nakuutluñniñuni nauriaqtuqtuamiñ. Taamnali nauriaqtuqtuaq taatna isrumaruksraungitmiuq niqituqtuaq nalaungihhiñilugu, takku Agaayyutim akuqtuğniğaa. ⁴ Atannigñiaqtaksrağingitchiñ atlam savaktaa. Qaukian sivunnigisigaa nalautmagaan naagaqaa nalaungitmagaan. Ilaa nalaunñaruamik savaaqat-lagisiruq takku Agaayyutim nalaunñaruamik savaaqatlapkağisigaa.

⁵ Iñuk isrumaruq atausriq uvlug naku-utluñniplugu atlaniñ uvlumiñ. Atlamli isrummatigigai uvlupayaat atiplugich. Iñullaak isrummatmiktigun nalupqisrunigiglik nalaunñaruamik savaaqatilaagmiknik. ⁶ Iñuk

isrumaruq atausriq uvlug pitluktuanyuplugu
atlaniñ uvluniñ kamakutigigaa pisigiplugu
Agaayyun. Taatnatuntuuq nigiruam
qanusripayaamik niqinik kamagigaa Agaayyun,
takku qaitchipluni quyyatmik Agaayyutmun,
aasriipsuuq nigiruam naurianik kisiitnik
kamagipmigaa Agaayyun quyyavigiplugu.

⁷ Nalliqputunniñ iñuutlaitchuq inmiñun unniñ
tuqqutlaitchuq inmiñun. ⁸ Uvagut iñuunḡapta
iñuurugut quyalisukḡugu Ataniq, suli tuqugupta
tuquniaqmiugut Atanikun. Iñuu'apta suli
tuqu'apta pigigaatigut Atangum. ⁹ Taatnaḡhuni
Christ tuquruq aasrii anipkakkaupluni tuquḡmiñ.
Iñuutqiksug ataniḡitqupluni iluqaitñun tuquruanun
iñuuruanunlu. ¹⁰ Suvaatami atanniqsuiñiaḡaqpich
aniqatipnik nakuutluḡniplutin ilaaniñ? Uvagut
qichaqsagumarugut sivuḡaani Agaayyutim, aasrii
ilaan atanniḡuta iluqata. ¹¹ Aglausimaruq
Agaayyutim uqaḡhani,

“Nalupqinailsilaanḡatun iñuutilaaḡma, niqliqsug
Ataniq,

kiñapayaat putkisirut sivuqqamnun,
aasriiñ iñupayaat kamagisigaatḡa.” *Isaiah*
45:23

¹² Atausriukattaaguta kiggutiksraqaqtuk-
sraugisigikput Agaayyun [savaagikkaptigun].

Atlat Killuqsaqtitnagich

¹³ Taatnamik nutqautiraksraḡigikput
atanniqsuutiliqput avatmun. Aglaan isrummatigi-
raksraḡigikput putukkirviuruksraungihiqput suli
aniqatiptiknik killuqsaqtitchiraḡingihiksraqputlu.

¹⁴ Itluḡa atannamni Jesus-mi ilisimagiga

niqipayaam nakuulha. Aglaan iñuum nalaunjaigigumiuñ taamna tarra ilaani nalaunjaitchuq. ¹⁵ Atnigñigupku aniqatin nigikkapkun tuvrangiññigiñ tumaa piqpaktam. Piyaaquqtaqnagu ukpiqsriñha nigikkapkun nalaunjagingitpagu. Itqagilugu una, Christ-ñum tuqqutipmigaa aniqatin. ¹⁶ Uqautigipkaqnagu atlanun pigiiññilugu nakuuruq ilipni. ¹⁷ Añaayuqautaani Agaayyutim niqilu imiglu suksraungitchuk, aglaan nalaunjasripkakkaulikun Agaayyutmi qiñuiññaqqtugut quvianaqaqhutalu Ipqitchuakun Irrutchikun. ¹⁸ Kiñapayaq savautriruq Christ-mik taatna quyaqnaqtuq Agaayyutmi, suli iñuagigisigaat atlat iñuich. ¹⁹ Ki, pisuqtilaaptikni iñuuniaqta qiñuiññakun suli sayyillaagutiluta avatmun ukpiqsriñlikun. ²⁰ Nigilipkun niqimik suksraungiqsitnagu savaaña Agaayyutim. Nigiruni iluqaitñik niqinik nakuuruq, aglaan nalaunjaitchuq kiña iñuk killuqsagtitnapku. ²¹ Nalaunjaruq niqitungitchuni taanñangitchuniñ suli piñgitchuni qanutchipayaamik killuqsautigiyumiñakkananik aniqatvich. ²² Ukpiqsriñhiñ qanupayaq inniqpan, nalupqinaisirruñ akuqtuyunalha Agaayyutmi. Iñugguuq quvianamiuruq patchisigingitchuaq inmiñik iñuagikkañmigun. ²³ Aglaan iñuk nalupqisruktuq patchisauruq nigigumi, takku ukpiqsriñikuangitchuq. Supayaq ukpiqsriñikuungitchuaq, tarra killuqsautauruq.

15

Maligluq Jesus Christ-ñum Urrakusrautaa

1 Uvagut sayakturuani ukpiqsriḥaptigun ikayuḡniaqtaksragigivut tamatkua sayaitchuat pilguirrutinḡisigun, quyalinḡiasruḡaqata uvaptiknik. 2 Atausriukattaḡuta quyalinḡiaḡlavut inḡuuniaqativut nakuuliksranaḡnun, sayyillaaḡniaḡlugich ukpiqsriḥat. 3 Taatnatuntuuq Christ inḡuuniaqami quyalinḡianginḡiqsuq inḡmiḡnun. Itna Agaayyutim uqaḡhum nipliutiginḡaa, “Inḡuich pisaḡapmatin, Agaayyun, atniaḡaḡigaatḡa.” 4 Qanusripayaaq aglausimaruq qaḡniqsuami aglausimaruq ilisautisrukḡuta niḡiugaqupluta anuqsruḡikunlu pitchuksaaḡutigunlu agḡiḡaqtuaq uqaḡhaniḡ Agaayyutim. 5 Anuqsruḡiḡlu pitchuksaaḡunlu agḡiḡaqtuk Agaayyutmiḡ. Agaayuruḡa Agaayyutmun inḡuuniaqatigiqplusri qinḡuiḡnḡakun malillapsitḡi Christ Jesus-mik. 6 Taatnaḡupsi iluqasri piqatigiḡsitkisirusri, aasriḡn atautchisun kamaksruḡisigiksi Agaayyun aapagikkaḡa atannapta Jesus Christ.

Iluqagḡin Inḡuich Quyyagisigaat Agaayyun

7 Christ akuqtuḡaasri. Taatnatuntuuq akuqtuutiruksraurusri. Taavrumuuna qinḡiqtitkisigiksi kamanautaa Agaayyutim. 8 Uqautigipsi, Christ savaktigiliutigaat Jew-nuruat qinḡiqtitchaḡlugich ilumutuulḡat Agaayyutim akiqsruutaiḡ Jew-nuruat sivullianḡitḡun 9 suli Jew-nunḡitchuat qaitchitquplugich nangautmik Agaayyutmun ilunḡuksriḡhagun. Aglausimaruq Agaayyutim uqaḡhani,

“Quyyagisigikpiḡn akunḡatni Jew-nunḡitchuat.

Atuḡisiruḡa quyyatinik atigikkaqunun.”

2

Samuel 22:50; Psalm 18:49

¹⁰ Uqaliq nipligñiqsuqsuli,
 “Ilipsi Jew-ñungitchuani,
 quviasruqatiqağitchi Agaayyutim iñuiñik.”
Deuteronomy 32:43

¹¹ Uqaliq niplitqinñiqsuq,
 “Iluqasri Jew-ñungitchuani quyyasriuñ ataniq.
 Iluqasri iñuñni atuğitchi quyyatinik ilaanun.”
Psalms 117:1

¹² Isaiah nipliqmiñiqsuq,
 “Kiñuvianja Jesse-m agğigisiruq anjalatchityağuni Jew-
 ñungitchuanik.
 Ilaa pisigilugu Jew-ñungitchuat piqağisirut
 niğiukkamik.” *Isaiah 11:10*

¹³ Iniqsruqtuñja Agaayyutmun qaitchiraqtuamun
 niğiukkamik immiquplusri quvianapayaamik
 suli qiñuiññamik tunñallapsigun ilaani, aasriñ
 sanñiagun Ipqitchuam Irrutchim niğiugaqsi
 ulipkaulagisiruq.

Paul Uqaqtuq Sivunniutmigun

¹⁴ Aniqatiumaan, nalupqigingitchiga
 imaqaliqsi nakuuruamik. Iļisimagiga piqaliqsi
 kaniqsimmatipayaamik aasrii iļisautritlasriplu
 avatmun. ¹⁵ Aglaan aglaağigitka iļisauttutigikkatka
 ilipsitñun itqağitquplugich. Aglaktuñja
 taluqsrautaiquñja Agaayyutim iħuaqutaagun
 qaisanagun uvamnun. ¹⁶ Christ Jesus-ñum
 savaktigitqugañja Jew-ñungitchuanun. Ilaan
 iļisautritqugañja tusraayugaallautaq tamatkunñja
 tunillautigitquplugich akuqtuyunağlugich
 Agaayyutmun, ipqiqsillugich Ipqitchuam
 Irrutchim. ¹⁷ Taatnaqlugu savaqatauniqama
 Christ-mun uqaviutigitlagiga savautriğiga

pisigiplugu Agaayyun. ¹⁸ Uqautigigisigiga kisian Christ iñiqsiruaq uvapkun sivulliutlasripłunja Jew-
 ñunğitchuanik tupiksritlasripługich Agaayyutmik,
 ami nipliutigikkapkun suli ilitchuqqutitigun
¹⁹ suli quviqnaqtuatigun suli sanñiagun
 Ipqitchuam Irrutchim. Quliaqtuağigiga
 iluqaallapiaq tusraayugaallautaq Christ-
 kun nunapayaami Jerusalem-miñ Illyricum-
 munaglaan. ²⁰ Ataramik quliaqtuağisrukkiga
 tusraayugaallautaq nunami iñun
 tusraanğitchuanun Christ-mik. Uvvataku
 nappaiñağunğitchunja savaamik atlam iñuum
 aullağniinjanikkanjanik. ²¹ Aglaan aglausimaruatun
 Agaayyutim uqałhani,
 “Tamatkua sivuani uqautraunğitchuat ilaanik
 qiñiğisirut.
 Suli tamatkua sivuani tusraanğitchuat ilaanik
 kaniqsigisirut.” *Isaiah 52:15*

Paul Sivunniqsuq Rome-mugukhuni

²² Taamna pisigiplugu iñugiaktuami
 uvunjanunaglaan nutqaqtitakkaurunja tik-
 iññałłamni ilipsitñun. ²³ Aglaan pakma
 quliaqtuağviksraiguti'ama makunani nunaaqqiñi
 suli iñugiaktuami ukiuni tikitchukkaluaqapsi.
²⁴ Utlakkisigipsi Spain-muksağuma. Nayuqtual-
 lagukkipsi aasriñ aquagun ikayułhiñaugipsitja
 iglauniaguma. ²⁵ Pakma aullağniaqtunja
 Jerusalem-mun ikayuğiağlugich Agaayyutim
 iñui taamani. ²⁶ Ukpisriruut Agaayyutmik
 Macedonia-miłu Greece-miłu quviasruniqsut
 qaitchipłutin maninñik ikayuqsağlugich

inuqsraqtuat Agaayyutim iñui Jerusalem-mi. ²⁷ Taapkua piyumaagniqtut takku akiqsruummipługich Jew-ñuruat. Jew-ñungitchuat akuqtuiñiqsut irrutchikun ikayuusriañatnik Jew-ñuruat. Taatnaqhutin ikayutaksrağigaich Jew-ñuruat suurağmiktigun. ²⁸ Qaisaksrağigitka inuqsraqtuanun Jerusalem-mi maniich aatchuutigikkañich ilinñitñun. Taatnaqqaagłuna aullağisiruna Spain-mun, aasrii iglilłamni apqusraallakkisigipsi nayuqtuallagiagłusri. ²⁹ Ilisimagiga tikitchuma ilipsitñun tikiutrigisilłiga Christ-ñum kamañaqtuam ikayuutaamik.

³⁰ Aniqatiumaan, pisigilugu ataniq Jesus Christ suli Ipqitchuaq Irrusriq piqpakkućipkakanasri avatmun, inigipsi ikayuqupluna savaamni itqagiluna agaayulłapsitñi Agaayyutmun. ³¹ Agaayuyumausri annaumaagłuna ukpiqsriñgitchuani Judea-mi. Agaayuyumausripsuq taamna ikayuun tikiutiniakkaga Jerusalem-mun quyaqnaqulugu Agaayyutim iñuiñi taamani. ³² Tarra utlakkisigipsi quviasrugłuna ikayuusriaqagłuna nutaqtirrutmik ilipsitñiñ, Agaayyutim pitqukpaña. ³³ Agaayyutimtuq qaitchirağaqtuam qinñiññamik nayuğumalisi iluqasri. Taatnatuq.

16

Paul Tuyuqtuq Nayaanñanik Ukpiqsriruanun

¹ Uvvauna uqautigigiga ilipsitñun iħuagiplugu aniqatvut Phoebe. Ikayuqtigigaa agaayyuvium Cenchreae-mi. ² Akuqtuğumagiksi Agaayyutim

iñuiñ akuqtuiruksrauľhatitun kisunik Phoebe-m. Ikayuqřimagaañ suli iñugiaktuat iñuich.

³ Tuyuqtuñ nayaaññanik Priscilla-mun suli Aquila-mun savaqatigikkakka Christ Jesus-kun. ⁴ Sugingiqługu iñuuliqtik annautimagaatñ. Taatnaqlugik quyallapiagikka, suli iluqatin ukpiqřriuat agaayyuvinñi Jew-ñungitchuat quyagillapiagaittuuq. ⁵ Tuyuqtuñ nayaaññanik ukpiqtuanuruanun katiraqaqtuanun tupqakni. Tuyuqtuñ nayaaññanik ilannamnun Epaenetus-mun sivulliuruamun nunañani Asia-m maliguaqlugu Christ. ⁶ Tuyuqtuñ nayaaññanik Mary-mun sakuuktuamun akunipsitñi. ⁷ Tuyuqtuñ nayaaññanik Andronicus-mun Junias-munlu, ilakka isiqtaupmiruak isiqtau'amaptuuq. Uqqiraqtit kamanaqtuagigaik ukpiqřriuaññuqqaqtuak sivumni. ⁸ Tuyuqtuñ nayaaññanik Ampliatus-mun ilannamnun Agaayyutikun. ⁹ Tuyuqtuñ nayaaññanik Urbanus-mun savaqatigikkamnun Christ-kun, suli piqpagikkamnun Stachys-mun. ¹⁰ Tuyuqtuñ nayaaññanik Apelles-mun; uuktuakkau'ami [ukpiqřriłigmiñi] qinigtitkaa ilumutun piqpakřiłi Christ-mik. Tuyuqtuñ nayaaññanik iluqaitñun qitungaiñun Aristobolus-ñum. ¹¹ Tuyuqtuñ nayaaññanik Herodion-mun ilamnun, suli iluqaitñun qitungaiñun Narcissus-ñum pigikkañanun Atangum. ¹² Tuyuqtuñ nayaaññanik Tryphaena-mun suli Tryphosa-mun, taapkuak ađnak savaktauruak Ataniđmun. Tuyuqtuñ nayaaññanik Persis-mun ilannamnun sakuullapiaqtuamun Ataniđmun.

13 Tuyuqtuᅇa nayaanᅇanik Rufus-mun ukpiqs-riruaᅇnullautaqtuamun atanikun, suli aakananun; taamna aakaupmiuq uvaᅇnun. 14 Tuyuqtuᅇa nayaanᅇanik Asyncritus-mun Phlegon-munlu Hermes-munlu Patrobas-munlu Hermas-munlu suli iluqaitᅇnun aniqatiunun ilinᅇitᅇiittuanun. 15 Tuyuqtuᅇa nayaanᅇanik Philologus-munlu Julia-munlu, Nereus-munlu aniqataanunlu, Olympas-munlu, suli iluqaitᅇnun Agaayyutim iᅇuiᅇnun taraniittuanun. 16 Paᅇlatisritchi avatmun kunigutmik ipqitchuakun piqpakkuᅇitᅇikun. Iluqagᅇmiᅇ ukpiqtuaᅇruaᅇi Christ-ᅇum tuyuᅇaasri nayaanᅇanik.

Ilammiuᅇutit

17 Aniqatiut, qaunagipiaqugipsi iᅇuᅇnik akillᅇiᅇsitchiraᅇaqtuanik suli iᅇuᅇlliuqᅇitᅇchiruanik atlanik ukpiqsriᅇhatigun. Akillᅇiᅇqsimagaat ilumutun ilisauttun ilisauttusriaqsi. Piisi-maagᅇtchi ilinᅇitᅇiᅇ. 18 Taatnatchich iᅇuich savautriᅇᅇitᅇchut atannaptiknik Christ-mik, aglaan savautriᅇhiᅇaqtut inᅇmiknik pisulᅇᅇmiktigun. Uqallautaᅇgutitigun uqayusraaᅇgutitigunlu kinnitchiᅇiᅇaᅇaich iᅇuich naluruat ilumutuuruamik. 19 Iluqagᅇmiᅇ ukpiqsriruat tusraagaasri tupiksriᅇiᅇsri. Taatnaᅇᅇuᅇa quviasrullapiaqtuᅇa ilipsigun. Iᅇisimallautaqugipsi nakuuruuq suli piisimaqugipsi pigiᅇtᅇhuamiᅇ. 20 Taatnaᅇᅇpsi Agaayyutim tikiutriruam qiᅇuiᅇᅇamᅇ qilamik akiᅇiᅇllapiagᅇsigaa tuuᅇᅇaᅇ. Iᅇuaqqutaan atannapta Jesus-ᅇum nayuᅇᅇlisi.

21 Timothy savaᅇatiga tuyuqtuᅇ nayaanᅇanik, ukuaᅇtuuq ilatka Lucius, Jason, suli Sosipater.

22 Uvaŋa Tertius, aglaktuŋa uumiŋa tuyuutaanik Paul-ŋum. Tuyuqtuŋa nayaanŋanik ilipsitñun Christ-kun atanikun. 23 Gaius-ŋumlu tukkuġikkaġma iluqaġmiŋlu ukpiqtuanŋuruat tuyuġaasri nayaanŋanik. Taatnatuntuuq Erastus suli aniqatvut Quartus tuyuqmiuk nayaanŋanik. Erastus ilirakuviuruq uvani nunaaqqimi. 24 [Iluqqutaa atannapta Jesus Christ nayuġlisi iluqasri. Taatnatuq.]

Agaayuliġlu Nang'aunlu Agaayyutmun

25 Quyyan Agaayyutmun! Agaayyutim kisimi makittaagiksitlagaasri ukpiqsriġipsitñi tusraayugaallautakun quliaqtuagikkapkun. Taamna tusraayugaallataq Christ-kun kaŋiqsiñaitchuaq taimani, 26 aglaan pakma ilitchuqnaqsiruaq suli nalunaiqġugu ilitchuġipkakkauruq iluqaitñun iñunun ukpiliquplugich aglaanġisigun sivuniksriqirit tuvraqġugu tillisaagun isruitчуam Agaayyutim. 27 Kisianun isrumaturuamun Agaayyutmun illi kamaunaŋ qanġavak taimuŋa Jesus Christ-kun. Taatnatuq.

Ippitchuat Makpig^{aat} - Agaayyutim Uqalhi
Inupiatun

The New Testament in Northwest Alaska Eskimo

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Inupiatun, Northwest Alaska (Northwest Alaska Eskimo)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

46cece15-9127-50b3-bf07-88a1082e7ab6